

A 171 *1867*

A OPT'A PROGRAMA

A

GIMNASIULUI MARE RUMANESCU

DE RELIGIUNEA GR. ORIENTALE

pe an. scol. 186⁶/₇

redigéta

BCU Cluj / Central University Library Cluj

G. J. MUNTEANU,

directoru si profesoru la gimnasiu.

Cuprinsulu:

- A. Despre desvoltarea poesiei dramatice la Greci.
- B. Date statistice de Scóla.

BRASIOVU.

Tipografi si provediutori Römer & Kamner.

1867.

BCU Cluj / Central Library Cluj

ERDÉLYI
* MUZEUM *
KÖNYVTÁRA

A.

Despre dezvoltarea poeziei dramatice la Greci.

Dupa cum arata titlulul acestei scrieri n'avemu alta tendintia, decâtu sa aratamu istorice, cum s'a dezvoltatu dram'a la Greci; asia dar rugamu pre onoratii cetitori a nu asceptá nice o pertractare speciale a unui'a séu altui'a din poetii, cari au contribuitu la dezvoltarea dramei. Noi cu consideratiune la scopulu nostru ne vomu margini a insirá pre acesti poeti numai incátu unulu séu altulu a adausu la dezvoltarea dramei ceva nou catra cele aflate la antecessorii sei, fara casa luamu in consideratiune intru cátu a dezvoltatu elu si cele deja aflate, déca acésta dezvoltare n'a avutu ceva caracteristicu. Dara fiinduca acésta scriere este destinata de a serví mai multu de introduce in cetirea unui séu altui poetu dramaticu — dupa cum se indatinéza la gimnasiale nóstre — Asia dar credu, cà va fi cu scopu si folositoriu a espune impartirea generale a poeziei in ramurile sale principale si a esplicá pre scurtu caracteristic'a fiecareia, pentruca prin comparatiunea acestora intre sine cu atátu mai chiara sa fie priceperea poeziei dramatice, care a datu ansa la acésta scriere.

Despre poezia.

Sub cuventulu „poezia,“ carele se deriva dela elinesculu „ποίησις“ a face, a produce, se intielege in genere orice feliu de producere; dar enca adínc'a anticitate a marginitu acestu cuventu numai la insemnatatea de produceri artificiose — maestróse, — si in feliulu acest'a l'a intrebuintiatu mai gata eschisivu numai la producerea poetica.

Asia dar se intielege sub acestu cuventu „facerea de poezii, séu si artea de a face poezii.“ — Terenulu celu adeveratu, de unde 'si ia poezi'a materialulu prelucrandu este inlauntrulu omului, adeca descrierea caracterelor.

Poezi'a se imparte in trei parti principale: Poezi'a epica, poezi'a lyrica, poezi'a dramatica.

I. Sub numele de poezia epica se intielege in genere acelu feliu de poezia, carele 'si are de objectu istorisirea de

fapte trecute, asia dar sevarsite. Partile constitutive esentiale ale unei asemenea poesii trebuie sa fie: antâiu nebagarea in séma a intemplantilor casuali din obiectulu propusu; adoua adeverulu istoricu, atreia frumseti'a simple in form'a esterióra, cu deosebire trebuie cautatu, cá actiunea infacisiata in obiectulu prelucratu prin rotundimea poetica sa devina unu intregu. Acestu feliu de poesia are mai multe subimpartiri, dintre cari cea mai insemnata este Epopea.

Acést'a se afla mai cu séma la popórale, ce se afla enca in verst'a copilarésca, unde traditiunile despre povestile cu diei si predarea verbale a fapteloru mari istorice a capatatu vrendu nevrendu prin gur'a poporului o forma poetica, Epopea populare. Urdirea poesiei epice cea dintâiu este fórte intunecata, numele autoriloru necunoscute, ba avemu totu dreptulu sa ne indoimu, déca a esistatu vreodata vreunu poetu singuraticu, carele sa fie produsu elu insusi o asemenea poesia. Mai ver- asemenea e, cá atari poeti, si unde se aflau, culegeau traditiu- nile si povestile din gur'a poporului — si acestea, déca erá de lipsa, le prelucrau. — In Epopea populare se afla infacisiata o amestecare nemijlocita de fiintie si puteri dieesci supra-hu- mane; preste totu o aplecare catra lucruri colosale si mon- struóse. Altu momentu insemnatu alu Epopeei populari este disparerea totale a subjectivitatii poetului.

II. Poesia lyrica este acelu ramu principale alu poe- siei, carele 'si are de obiectu alu prelucrárii: viati'a dinlauntru a simtieminteloru, ea este esprimerea subjectiva a simtiemin- teloru subjective, si se ivesce totudeauna si pretutindinea mai tardiu decâtu Epopea, carea are de a face cu obiecte si in- templari din afara. Dela o poesia lyrica se cere: ca prin fan- tasia sa dea simtiementului dinlauntru o forma chiara, usioru cuprindívera, éra adeverului intrînsicu alu cuprinsului ei sa i corespundia exprimarea ideala. — Numele si 'lu are delá in- strumentulu grecescu numitu lyra, fiinduca cu acést'a acom- paniau ei cantecele de soiulu acést'a. — Poesi'a lyrica in com- paratiune cu Epopea si cu poesí'a dramatica trebuie sa aiba estensiune proportiunatu mai scurta.

III. Poesia dramatica. Acestu feliu de poesia se ivesce la popóra numai dupace s'au desvoltatu Epopea si poesia ly- rica. Ea este flórea poesiei, si cuprinde in sine si obiectulu reale esterioru alu poesiei epice si simtialitatea intrînsica a poesiei lyrice de o potriava. Ea are comunu cu poesia epica, cá infatisiéza lumea straina, intemplari esterne: aceste intemplari

anse nu le infacisíeza ca trecute, ci cá unele, ce se desvólta in prezentu inaintea ochiloru nostri. Persónele impartasite ni se punu inainte si ne arata in forma de monologu séu dialogu cursulu simtiemintelu loru si motivele tendintiei si alu activitatii loru. De aici vine, cá in urm'a presentiei intemplerii in drama se infatisíeza o activitate mai mare, decâtu in Epopea. — Teremulu Epopeei sunt intemplerile mijlocite prin impregiurari din afara; teremulu dramei lucrarea purcésa dinlauntru, din insusietatea caracterului; dela acésta lucrare 'si a capatatu felulu acestu de poesia si numele, adeca dela cuventulu grecescu „*δράμα*“ = lucrare. — Intr'o *δράμα* trebuie totudeauna sa se infatisieze lupta intre doue lucruri opuse. Prin acésta lupta contraria, care trebuie totudeauna sa se finésca — fie bine séu reu — se deosebesce actiunea dramatica de intempleria epica. Acésta actiune este cu atátu mai adínca, cu cátu sunt lucrurile opuse unulu altuia mai tare si mai de aprópe, adeca cu cátu este contrastulu mai puternicu. De aci provine si insemnatatea cea mare morale a unei drame. Eroulu dramaticu, adeca acela carele prin actiunea sa resoluta provóca reactiunea resoluta a celorulalti, ori si cátu va nisui, ca prin tóta fienti'a si cugetarea sa séu prin totu pathosulu seu moralu sa ajunga la scopu-si: totusi ca vointia si lucrare numai a unui singuratecu remane totudeauna unilaterale. Activitatea lui cá unilaterale totudeauna remane invinsa de puterea mintii universalitatii. Minteá morale esse invingetória din tóte atacurile. Pritorii voru jeli perderea eroului, carele prin marimea sa 'si a cascigatu simpatia loru: dara se voru si bucura totudeodata, fiinduca puterea de care a fostu invinsu, este neatacabilitatea ordinii morali din lume. La finea acestei lupte dramatice ne bucuramu de triumfulu, ce l'au repurtatu simtiemintele, ce ne sunt inascute; ne simtimu impacati cu ordinea din lume; simtimu demnitatea omenimii in tóta marimea ei.

Partile principali ale dramei sunt: Tragoedi'a, comoedi'a, dram'a satyrica.

a) Tragoedi'a 'si ia de erou unu caracteru, carele are unu scopu si o tînóre seriósa, curata ba chiaru si marétia. Eroulu tragicu are totudeauna dreptulu pentru sine; decade anse in nedreptu si vina morale pentru aceea, caci urmarindu elu acestu scopu numai prin si pentru sine, ilu despartiesce de scopurile si interesele impregiurariloru domnitóre in lume, care enca sunt drepte. Deci dar densulu trebuie, cá sa cada adeca sa 'si ia resplát'a pentru vin'a sa, pentrucá scopulu universa-

litației trebuie să învingă peste cel al singuraticilor, și vice-versa cestu din urma trebuie să fie supus celui dintâiu. Această luptă între singuraticu și între universu și-o închipuiesce vecitatea că aternatória dela Moira adeca dela sôrte; acestei sorti singurateculu este neconditiunatu supusu. Tragoedia celoru vechi deci dar descriendu ivirea nenorocirii peste omu că hotarita de sôrte, se numesce Tragoedi'a sortii, la care 'și închipuiau, că nenorocirea tragica a eroului provine din înrîurintia unei puteri mai înalte dieesci. Acestu feliu de tragoedia la Greci este deplinu îndreptatita, fiinduca sta în legatura strînsa cu credinț'a loru despre sôrte.

Fiecare tragoedia trebuie să aiba: începutu, mijlocu și fine, adeca tragoedi'a are trei parti principali. Partea prima cuprinde incurcarea eroului în vina; adou'a cuprinde ivirea puteriloru resbunatorie, care este și punctulu acela prin carele se face de înceteaza incurcarea nodului și începe descurcarea; a treia cuprinde caderea eroului, învingerea ideiei. Aceste trei parti s'aru numi astadi acte.

Despre originea și dezvoltarea tragoediei.

Poesi'a dramatica este produsulu celu mai nobilu și mai puternicu pre campulu poeziei, ce l'a pututu produce mintea omenesca. Această poezia o vedemu dezvoltanduse în Grecia tocmai pre candu stă cultur'a grecesca în culmea sa, pre candu era flôrea timpulu libertatii și a puterii în Athena, ea se dezvoltă și se face organulu ideiloru și alu simțieminteloru, ce predomnescu timpulu acelu liberu astfelu, încâtu celelalte felii de poezi'a devenira secundarie, ba cu totulu neinsemnate. Feliulu acest'a de poezia 'și face locu cu delaturarea poeziei epice și lyrice nunumai prin aceea, că lucrarea dintrînsa decurge înaintea ochiloru privitori, pana candu în poezi'a epica lucrarea numai se istorisese; nunumai prin acest'a, dicu, fiinduca nice lucrarea dramei nu se întempla atunci, candu ni se infatisieza noue, de ôrece numai fictiunea poetului, și într'unu casu bunu, illusiunea privitoriloru facu să credemu, că persón'a cutare séu cutare vorbesce și luera naintea nôstra: în care casu deosebirea între Epopea și Drama ar fi numai o insielatiune, o volnicia. Caus'a principale e, că pre candu privesce epiculu lucrările, ce ni le istorisese, că unu objectu de consideratiune și admirare liniscita, totudeaun'a cu consciintia chiara despre spatiulu celu mare, care 'lu desparte în tóta privinti'a de objectulu seu. Dramaticulu din contra se adîncece cu tóta

inim'a in situatiunea vietiei omenesci astfeliu, încâtu formandu elu insusi in inchipuirea sa acésta situatiune, o patiesce elu insusi, buna ori rea cum va fi. Elu le patiesce insusi antâiu prin aceea, cà actiunile dramatice, nascenduse dinlauntrulu inimei omenesci — dela ivirea loru intunecata pana la resolutiunea cópta si essecutarea precugetata — se infatiseza atatu de perfectu si de firescu, cá si candu s'ar desvolta diu insusi inlauntrulu nostru; adou'a prin aceea, cà inrîurirea actiuniloru séu a sortii persóneloru asupra inimei partasie, se desvólta chiaru inlauntrulu dramei si se essecuteza astfeliu, încâtu ascultatoriulu nunumai ca e silitu a lua parte, ci se simte trasu cu tóta puterea in cerculu intemplariloru. Mijloculu cestu de alu doilea, adeca infatiasiarea actiunii dramei inaintea ascultatoriloru a fostu de mare insemnatate pentru desvoltarea acestui feliu de poesia; de aici se esplica si necesitatea chorului, carele, dupa cum vomu vedé din insemnatatea canteceleuru lui, ia parte la sórtea persóneloru principali din dram'a de pre timpulu desvoltarii ei, si fiinduca chorulu — in poesi'a lyrica — canta numai cantece lyrice, *διδόραμβον*, se vede, cà poesi'a dramatica nu sta in legatura cu poesi'a istorisitória epica, ci cu cea lyrica. — Asia dar din cele mai susu desvoltate vedemu, cà poesi'a dramatica se ocupa de viati'a omenésca cu o putere si taria, precum nu o face nice unu feliu de poesia — si numai viati'a omenésca póte fi objectulu unei lucrari dramatice, fiinduca natur'a póte fi esprimata numai in poesia epica séu lyrica.

Déca ne strapunemu in cugetarea nóstra in timpulu acela, unde nice nu cunosceau ómenii poesi'a dramatica, apoi trebue sa ne convingemu, cà in producerea ei s'a veditu o cutezantia mare a spiritului omenescu. Pre candu mai nainte aidulu cantá din audiu cantece despre dieitati si eroi, cá despre fiintie deosebite, acum deodata vine si se infaciseza pre sine cá dieu, cá erou. La o asemenea schimbare se ceru la unu puporu, carele se tienea si la placeri cu mare taria de datine anumite — precum era poporulu grecescu — se ceru, dîcu, impregiurari deosebite, impregiurari singuratice. Adeveratu, ca si in natur'a omului jacu multe elemente pentru drama d. e. imitarea persóneloru straine; vioitiunea copilarésca, cu care ne infatiseza unu istorisitoriu infocatu cuvintele ce le a dîsu altulu s. a. dara tóte acestea nu potu fi subjectulu unei drame chiaru si déca le ai alcatui la olalta. Dram'a si anume tragoedi'a, numai la Greci s'a desvoltatu dintre tóte poporale vechi, si si la

ei numai in Athena, si in Athena érași numai la pucine serbatori ale unicei dieitati Dionysos; pre candu rhapsodii epice, cantece lyrice se cantau la tóte ocașiunile.

Deslucire despre urdirea dramei ne da nessleru, in care stà dram'a cu servitiulu dieescu alu dieului Bacchu. Servitiurile dieesci la Greci cuprindu o multime de elemente dramatice; fiinduca ei isi inchipuiau, cà dieii loru locuescu in temple, si cà iau parte la serbarile, ce le tiene poporulu in onórea loru; catra acést'a mai vine, cà nu erá nice o necuviintia a infatisiá pre diei in lucrarile loru prin persóne omenesci. Serbarile dieului Dionysos séu Bacchu aveau o calitate, prin care erau potrivite mai multu decâtu ori si care, de a fi léganulu dramei si cu deosebire alu tragoediei: adeca elu era impreunatu cu o animare entusiastica, fiinduca era dieulu vinului, care 'lu impartasiá la cei ce luau parte la serbarile lui.

Dionysos s'a nascutu intre Greci cá dieitate prin aceea, cà si 'lu inchipuiau luptanduse cu natur'a, candu vedeau, cà se facu schimbarile indatinat in decursulu anului, schimbarile anutimpuriloru. Asia de essemplu, candu se apropia iérn'a ei isi inchipuiau, cà Dionysos este atacatu si invinsu de natura, cà fuge si cà e aprópe de mórté; éra in tempu de primavéra isi inchipuiau, cà a scapatu, si cà se redica iarasi la putere, pana ce in fine — in timpulu de véra — invinge si domnesce preste intemplanile naturali. — Toti cei ce luau parte la aceste serbari simtiau astfelu, cá si candu ar fi fostu ei insisi atinsi si atacati de intemplanile naturali, si acést'a inchipuire era si cu putintia la insusirea, ce si-o castigau prin darulu lui Bacchu. Bacchu mai avea apoi si o céta mare de fiintie naturali, care 'lu incungiurau si erau pre langa elu, satyrii, Paniu si Nymphele, in care se ramuria asia dícendu viati'a dieului. Satyrii erau nisce fiintie fórté desfranate si jucau cu Nymphele jocuri, la care prea usioru se putea inchipui poporulu celu plinu de phantasia, cà ia si elu parte. Si fiinduca poporulu, ce lua parte la serbari doria din tóta inim'a, cá la olalta cu dieitatea lui Dionysos sa ia parte si la placeri si la superari, asia fiintiele secundare de pre langa Dionysos i erau binevenite, ca trépta mijlocitória intre poporu si Dionysos, adeca poporulu se inchipuiá pre sine a infacisia elu insusi acele fiintie secundare de pre langa Dionysos. Datin'a de a luá la aceste serbari costume cá satyrii devine tocmái din cerinti'a de a deveni sic insusi strainu si de a se afla prin aceea intr'o lume minunata a phantasiei; iara nu din dorinti'a de a se masca

pentru de a face nebunii, pentrucà altcum din chorurile astoru feliu de satyri nu s'ar fi pututu nasce joculu celu patheticu alu tragoediei. Astfeliu se póte intielege cum s'a desvoltatu dram'a fara fictiune volnica numai din inimatiunea pentru cultulu lui Bacchu.

Acum sa luamu in consideratiune modulu in care s'a desvoltatu dram'a, basandu-ne pre dovedi sigure si demne de credintia. Este traditiune generale a invatiatoru celoru vechi, cumca tragoedi'a, cá si comoedi'a dela inceputu a fostu unu cantecu de choru.*). Este o fapta de insemnatate nespusa pentru istori'a poesiei dramatice, cá partea cea lyrica, canteculu chorului, a fostu cea dintâiu parte constitutiva a ei. — Actiunea seu sórtea dieitatiei s'a presupusu séu s'a infacisiatu symbolicu prin aducerea de jertfa; chorulu 'si esprimea simtiemintele sale despre aceea sórte. Acestu cantecu alu chorului era unu feliu de dithyrambu; Aristoteles díce, cá tragoedi'a purcede dela precantaretii dithyrambului, „ἀπὸ τῶν ἐξαοχόρων τὸν διθύραμβον.“**)) Dithyrambii erau nisce cantece pline de enthusiasmu, care se produceau in onórea lui Dionysos intr'o limba vióia si fara reguli anumite, care apoi mai tardiu s'au strformatu si cultivatu de au ajunsu a fi compusi in strofe si intr'o limba mai alésa prin poetulu si citharedulu Arion. Acestu poetu a vietuiutu intre Olympiada 38 an. 1 si 48 an. 4 (séu anii a. Ch. 628—585). Elu a datu dithyrambului, — carele, cum díseramu mai susu, la inceputu se cantá de ómeni plini de darulu lui Bacchu, anse fara nice o regula anumita, — o forma maestrósa, desvoltandu intr'ínsulu form'a tragica, intrebuintiandu o limba mai potrivita si destinandu unu choru anumitu, care sa lu cante. De aceea Arion trece in vechitate de urdítorialu dithyrambului si alu poesiei tragice. In ele se cantau bucuri'a séu superarea si patimile lui Dionysos, mai tardiu apoi si a altoru eroi séu eroine, care au avutu de a suferi asemenea cá si Dionysos.***)

Tragoedi'a anse s'a pututu deriva numai din dithyrambii, cari cantau suferintiele lui Dionysos, si a altora eroi. Suferin-

---

*) Euanthius de comoedia et tragoedia cap. 2. dice: Comoedia fere vetus, ut ipsa quoque olim tragoedia, simplex carmen fuit, quod chorus circa aras fumantes nunc spatiatas nunc consistens nunc revolvens gyros cum tibicine concinebat.

***) Poetica 4.

***)) Herodot V. 67.

tiele altoru diei nu se puteau cantá prin dithyrambi, fiinduca ceialalti diei nu erau espusi schimbarii sortii, de aceea vedemu, cà dithyrambii mai tardiu si tragoedi'a se strapune dela Dionysos numai la alti eroi, nu si alti diei, adeca numai Dionysos si alti eroi séu eroine puteau fi sujetulu dithyrambului séu mai tardiu alu tragoediei. Din cuvintele lui Aristotele citate mai susu se vede, cumca in acesti dithyrambi tragici, intrebuintiati la inceputu numai pentru Bacchu, au fostu de insemnatate capii cantaretiloru séu precantaretii. Acestia, séu cá representanti ai lui Dionysos, séu cá nuntii din apropierea lui, istorisescu periculele, ce amenintiau dicitatea si invingerea lor; éra chorulu 'si esprimea simtiemintele sale, cá despre unu lucru presentu. Chorulu se priviá pre sine atunci, cá o céta, ce se tiene de Dionysos si asia devinea in rol'a satyriilor, cari insociau pre Dionysos la totu feliulu de lupte si intemplari triste, si cari puteau esprime frica si spaima intocmai cá si voia buna si placerea. De aceea se si díce, cà caracterulu tragoediei cei vechi era celu alu unui jocu de satyri. Ba de Arion, organisatoriulu dithyrambului tragicu se díce, cà a intrudusu in acestu dithyrambu anume satyri. Acesti dithyrambi se cantau candu incungiurá chorulu jert'a, care se aducea in onórea lui Dionysos. Mai tardiu esiá unulu din choru, se punea pre més'a, care era intrebuintiata la aducerea jertfei si se afla langa altariu; de acolo apoi impartasiá chorului si celoru de prin pregiuru — totu in cantece, — cà ce a datu anse la cantecele produse si la simtiemintele exprimate de acelasi choru in cantecele sale.

Unu pasu mai departe in desvoltarea dramei a facutu athenianulu Thespis pre la anulu a. Ch. 536 olympiada 61. Elu adeca a pusu o persóna, care prin vorbire cursiva, anse in limba alésa, scrisa in metru, facea chorului impartasire, carele apoi 'si esprimea simtiemintele sale; asia dara Thespis a pusu in tragoedia pre celu dintaiu actoru, carele vorbiá fara sa cante si prin carele s'a delaturatu monotoni'a de mai nainte, caci acum nu canta chorulu neintreruptu, ci se schimba cu actorulu vorbindu, carele usiurá introducerea, desvoltarea si finirea piesei. Vorbirea acestui actoru se deosebiá de cea vulgara numai prin aceea, cà erá scrisa in metru si intr'unu styly mai inaltu. Acestu actoru firesce cà intr'o drama mai mare avea sa jóce mai multe role, acést'a o facea prin schimbarea mascelor, ceeace se intemplá pana ce 'si finiá chorulu cantarile si jocurile sale, caci in chorurile tragoediei cei vechi negresitu au jucatu jocurile

chorului enca rola insemnata, asia încâtu tragiciei trebuiau sa fie si jucatori buni, si poeti si musici.

Dupa Thespis s'a sustienutu pre scen'a Athenei cu mare védia Phrynichos (olymp. 67. 1. anulu a. Chr. 512). La elu elementulu lyricu precumpanesce preste celu dramaticu. Si la elu se afla totu numai unu actoru, pentru mai multe role, si chiaru si pentru role femeiesci. Elu e celu dintâiu, carele introduce role femeiesci, cari dupa ideia celoru vechi nice cà se puteau infacisca, decâtu numai prin barbati.

Pre langa Phrynichos era Choerilos (olymp. 64. a. Chr. 524), carele s'a mesuratu si cu Aeschylu si cu Sophocle. Acest'a precum si Pratinas si fiulu acestuia Aristias erau cu deosebire dibaci in drame satyrice, despre cari vomu vorbi mai josu, cá despre alu treilea ramu alu dramei.

Ce s'a facutu pana aci in desvoltarea dramei prin Thespis si Pratinas — despre cestu din urma vomu vorbi sub articulu „dram'a satyrica,“ — a remasu o incercare ne completa in reprezentatiuni scenice, facia cu cecece a facutu athenianulu Aeschylu, — nascutu la olympiad'a 63. 4. an. Chr. 525. — Acest'a se póte numi parintele tragoediei cu totu dreptulu. Elu a adausu catra actorulu, carele era intrebuintiatu de Thespis spre a intrerupe ici colea cantecele chorului, si carele facea si gesticulatiuni mimice, a adausu dîcu pre alu doilea actoru — *δευτερογωνιστής*; — prin acést'a adaugere a infiintiatiu mai antâiu dialogulu dramaticu, carele la Aeschylu a remasu pre o trépta fórte primitiva, si s'a completatu abia prin adaugerea unui alu treilea actoru *τριταγωνιστής* din partea lui Sophocle. Prin Aeschylu s'a radica tu dialogulu la trépt'a principale in tragoedia, fiinduca elu a impucinat u si a marginitu partiile chorului, a pus u intre dialogu si intre cantecele chorului o legatura mai intima, asia încâtu nunumai cà era intr'amendona o proportiune mai potrivita, ci faceau totudeodata unu intregu completu intre a carui parti esistá si legatura intrinseca. Mai departe Aeschylu a dat u fiintiei actorului o marime straordinaria prin intrebuintiarea cothurniloru, a maseci numita *ὄγκος*, si a hainelor u celoru lungi, despre cari vomu vorbi mai la vale sub articulu arangearea tragoediei.

Decopotriva cu redicarea autorilor u au infrumsetiatu si au completatu scen'a prin intrebuintiarea zugravirii si a masineriilor u, despre care vomu vorbi mai la vale. Aeschylu jucá insusi in piesele sale; se ingrigiá totudeodata si de instruirea

celorulalti choregi in rolele lor, si de pregatirile, ce erau de lipsa pentru reprezentarea dramelor.*) De mare insemnatate este **representatiunea** dramelor lui Aeschylu; elu infacisiá totdeauna trei drame deodata si la sfarsitu o drama satyrica, aceste patru piese anse — numite tetragoedia — stau intr'o legatura atátu de strinsa un'a cu alt'a, incatu un'a fara de alt'a nu aveau nice unu intielesu si nu se puteau reprezenta.

Dupa Aeschylu a urmatu Sophocle, nascutu in Athena la olymp. 70. 4, adeca 470 inainte de Christu. Sophocle a completatu tragoedi'a atheniana, de aceea vedemu, cá anticitatea vorbesce despre densulu cu admiratiune si veneratiune. Progresulu facutu de Sophocle facia cu Aeschylu se cuprinde mai cu séma in desvoltarea organica a actiunii dramatice, asia încátu motivele interne a persóneloru active se aratá chiaru si hotarítu. Aeschylu cautá, cá sa infatisieze influinti'a intemplantiloru si a starii lucrariiloru, asupra celoru neactivi, pana candu pre Sophocle 'lu intareseaza mai multu decurgerea si desvoltarea acestorú intemplari inlauntrulu persóneloru active incesi, asia dara Aeschylu se interesá mai multu de partea esterióra a intemplantiloru — elementulu epicu — éra Sophocle de desvoltarea, inrînuirea acelora asupra inimei actorului, si a infacisiarii simtieminteloru acestuia inaintea publiculu — elementulu adevératu dramaticu. — Din desvoltarea acésta psychica a eflusu necesitateá unu alu treilea actoru — *τοιταγωνιστής*, — care 'a introdusu Sophocle. Prin introducerea actorulu alu treilea a capetatu firesce si vorbirea o desvoltare mai mare si mai varia, ceeace se va vedé mai chiaru din aratarea activitatii acestui actoru.**) De aici se vede, cá Sophocle a vrutu sá faca din poesia o icóna sincera a miscariiloru, a patimiloru, a dreptiuniloru si a lupteloru inimei omenesci. Sophocle se distinge de Aeschylu si prin aceea, cá subjectulu tragoediei scie sa 'lu tiése, éra catastrof'a sa o pregátésca mai bine si sfêrsítulu celu infioratoru sa 'lu faca mai suferiveru. Sophocle enca trebuia sa reprezenteze trei drame deodata si o drama satyrica la sfêrsítulu acestora, ansa se deosebiá de Aeschylu prin aceea, cá piesele acestea nu erau asia de strinsu legate intre sine;

---

*) Acésta e cu atátu mai siguru despre Aeschylu, cu câtu scimu cá exercitarea si esecutarea piesei pe scena erau partea oficiósa a acestei ocupaciuni, nici decátu ansa poetulu ca ataro adeca ca fiu alu museloru. Poetulu celu mai vestitu daca nu erá in stare sá 'si arangeze chorulu si sa 'lu instruceze in rolele ce avea sa le jöce, n'avea in statu nice o valóre de poetu.

***) Vedi pag. 15.

ele puteau fi reprezentate și câte un'a fara casa și pierda câtu de puțin din înțelesul și însemnatarea lor.

În fine în numărul tragicilor celor însemnați, acoror drame le amu mosenitu, încheie Euripide cursul dezvoltării dramei. Elu s'a nascutu pe insula Salamis la anul 480 n. de Chr. — În dramele lui întinpinam elemente nouă, cari nu se afla la ceilalti antecessori ai sei; aceste elemente anse sunt mai mult o dovada de decadinta a dramei, decâtu unu adausu întregitoriu la ceea ce afla la Aeschylu și Sophocle. Elu reduce tragoedia din idealitatea, în care era ca sustienuta de antecessorii sei, la adeverulu celu simplu alu vieții omenesci; descriindu omenii nu în felulu lui Sophocle, adeca dupa cum ar trebui sa fie, ci după cum sunt. În dramele lui aflam două lucruri nouă. 1) Prologoi, în cari se arata o persóna, o dieitate séu unu erou, carele istorisese în monologu, cine e, unde se intempla actiunea, ce s'a intemplatu pana acuma, în ce stadiu se afla afacerea. Acesti prologi, cari cá istorisire desi sunt mai a comodati pentru de a espune starea lucrului, decâtu întrevorbirea din dialogulu indatinatu, care și are motivulu în nessulu piesei, totusi tocmai pentrua nu și au motivulu în drama, ci sunt numai mijlocu ajutoriale alu poetului, dau dovada despre regresu era nu progresu în dezvoltarea dramei. Scopulu poetului ansa de a produce indata la inceputu în privitoriu o miscare energicu patimasia asia dicendu, prețindea, cá sa se istorisesea toate intemplantile momentose. 2) Ce se atinge de adoua introducere noua a lui Euripide, adeca de deus ex machina, apoi putemu sa dicemu, cá acesta inventiune este camu totu aceea pentru finitulu și deslegarea dramei Euripidiene, ce e monologulu susnumitu pentru inceputu: dovada, cá actiunea dramatica a perdutu principiulu pentru dezvoltarea ei naturale, adeca poetulu întretiese în drama totu felulu de incurcari, prin care lupt'a între tendintiele opuse devine totu mai infocata, fara cá sa fie cu putintia descurcarea lor. Atunci prin o masineria, apare o dieitate prin aeru, acest'a anuntia hotarirea sortii, și în modulu acest'a prin auctoritate — și desvolta lucrurile incurcate într'unu modu pacnicu.

Acestu feliu de deslegare ansa 'lu întrebuintieza și Euripide numai în dramele scrise mai tardiu.

Despre întemierea tragoediei cei vechi.

1. Costumul persónelor active forțe nenaturale: haie lungi pana la calcăie cu diverse colori (*χιτῶνες, ποδήρεις, στολαί*)

si mantale aruncate pre deasupra (*ιμέτια* si *χλαμύδες*) cu colóre purpura séu alta colóre batatória la ochi cu impodobiri colorite séu de auru.*) Totu asia se intreceau si membrii chorurilor numiti choregi, in haine frumóse, jocu si cantece, de altmíntrelea acestia nu erau prin nimicu deosebiti de fisionomia omenésca. Eroulu asia dar se deosebiá prin mascarea sa, cá sa póta fi cátu mai monstruosu.

2. Cothurnii séu caltunii cei tragici cu tâlpi si calcâia fórté inalte. Prin acestia si prin masc'a tragica tare lungita, care de altmíntrelea se numiá si

3. Onkos precum si prin implerea peptului, a trupului, a braciiloru si a picióreloru cu deosebite haine capatá eroulu o infacisiare, ce trece preste marimea figurei omenesci, astfeliu perdea publiculu privitoriu din vedere personalitatea, ce jucá si 'si inchipuiá viu pre dieulu séu eroulu, ce 'lu infacisiá aceeași persóna activa de sub masca. Candu veniá unu asemenea actoru sa infacisizeze mai multe role, atunci schimbá masc'a. Prin masc'a acést'a se díce, cá si glasulu deveniá mai impunatoriu, cá glasulu unei fiintie mai puternice.

Edificiile teatrului la inceputu erau dídite de lemnu mai tardiu de pétra intr'o mesura enorma, ca sa póta incape toti locuitorii unui statu liberu cá alu Greciei. Ele nu erau destínate numai pentru posesi'a dramatica, ci si pentru alte adunari si petreceri d. e. jocurile chorurilor, totu felulu de representatiuni din viati'a publica si adunarile poporului. Athenienii 'si au díditu teatrulu (olymp. 70 1, a. Chr. 500).

Precum purcede dram'a dela choru, asia purcede si dídirea teatrului totu dela choru. Loculu chorului este — partea originale si centrulu dídirii, pre langa care giuru impregiuru se dídescu si celelalte parti; loculu acést'a alu chorului se numesce orchestra si se afla in mijloculu dídirii, unu locu mare, siesu, potrivit pentru tóte jocurile. In mijloculu orchestrei era unu locu inaltiatu numitu Thymele. Câile laterale ale orchestrei se numiau Parodoi.

Joculu tragicu se numiá Emelia si era fórté seriosu si plinu de demnitate. Persónele active stau pre unu locu mai inaltu decátu chorulu, acést'a se numiá scena**) si se intindea

---

*) Pollux 4. cap. 18 si Description d'une Mosaique antique du Musée Pio-Clementin a Rome, representant des scènes de tragédies, par. A. L. Millin. Paris 1819.

**) Acestu cuventu sa nu se schimbe cu cuventulu skene, caci au se-

de amendoué partile orchestrei in lungime atâtu de mare, încâtu diametrulu scenei era de doua ori mai mare decâtu celu alu orchestrei, avea form'a unui patru-unghiu intinsu. Acestu patru-unghiu era de trei parti incungiuratu cu pareti, celu dindereptu se numiá Skene, cei deadrept'a si stang'a se numiau Paraschenii; de aceea scen'a insasi, fiinduca se afla naintea skenei, se numiá Proskenion. Pareti pomeniti aveau si intrari si aceste intrari éra si insemnantia deosebita. Asia d. e. se sciá, cá déca intra cineva pre scena pre parascheniulu celu din stang'a, acela veniá din cetate: éra dela drépt'a insemná, cá vine dela tíera, fiinduca pusetiunea teatrului era astfeliu încâtu standu pre scena cetatea si portulu erau la stang'a, éra tíer'a mai tóta la drépt'a. Paretele principale adeca skene avea trei usi, cea din mijlocu se numiá usi'a regésca, infacisiá intrarea in palatulu eroului; cea dela drépt'a infacisiá intrarea in casele óspetiloru regesci; cea dela stang'a infacisiá intrarea la locuri mai interne ale casei d. e. la templu, la inchisori séu la locuintiele femeiloru. Cei vechi mersera si mai departe in inchipurile loru, ce le legau de localu, si judecau despre rol'a actorului si referinti'a lui la dram'a intréga dupre loculu, pre care intra in proskenion. Scimu, cá mai tardiu s'a introdusu de Aeschylu enca unu actoru vorbitoriu, si au fostu doui; Sophocle a introdusu apoi pre alu treilea. Pre acestia Grecii ii numiau dupre insemnatatea actiunei loru pre scena celu dintâiu Protagonistu,*) celu de alu doilea Devteragonistu,**) celu de alu treilea Tritagonistu.***) Gramaticulu Pollux ne spune, cá protagonistulu in drama intrá si esiá prin usi'a regésca,

---

mnificatiune deosebita unulu de altulu. Lips'a de unu cuventu mai potrivit si mai intielegiveru ne a silitu sa'lu intrebuintiamu pe langa tóta analogi'a lui cu celalaltu.

*) Tragoedi'a vechia totudenn'a infacisiazá o suferintia. Acést'a es-cita in privitoriu impartasirea la representatiunc. Persón'a acum'a, a caria sórte descépta impartasirea, adeca persón'a cea mai multu suferitóre crá protagonistulu.

***) Role, in care se infacisia in gradu mare de semtialitate, in sa nu cu aceasi putere si aduncime cá in rolele protagonistului, erau esecutate de devteragonistu.

****) Rol'a tritagonistului s'a adausu cu scopu, cá prin acestu tritagonistu sa se motiveze si sa se provóce suferintiele si nenorocirile protagonistului.

Asia dara graduarea acestoru trei feliori de role se baseaza pe gradulu, in care rol'a descéapta compatimirea si grija, si casciga consimtiulu privitoriloru.

devteragonistulu prin ceea deadrépt'a, éra tritagonistulu prin ceea stanga din skene. — Schimbarea feciei proskeniului nu era de lipsa, fiinduca intemplantarea éra compusa cá sa se póta desvóltá numai la unu locu. Déca ansa éra de lipsa, atunci erau de ajunsu asia numitele Periakte, asiediate in coturile scenei: nisce masine de form'a unei prisme triunghiulari, care déca o intorceai rapede de o parte, 'ti aretá d. e. strainatatea, éra de alt'a patri'a.

Éra pentru infacisiarea nu a decursului fapteloru actoriloru, ci de esemplu a starii loru dupa implinirea unei fapte d. e. superare, ori bucuria, ori o scena crancena de omoruri, pentru acést'a aveau masinarií anumite: Eccyclema si Exostra, ceea dintâiu o rostogoliau, ceea de adou'a o impingeau si apoi de odata se deschideau usile unui palatu, in care éra zugravita scen'a dorita, care era de lipsa privitoriloru pentru de a intielege intrég'a drama. De asemenea, aveau si masine prin cari se iviau pre scena figuri de desuptu, séu prin aeru, prin care produceau straluciu, trasnetu scl. Pentru de a puté judeca pre unu tragicu se cere, cá sa cunóscemu si sa scimu, cum a fostu temeíulu tragoediei grecesci in privinti'a urmarii partiloru singuraticé, carele compunu tragoedi'a, in privinti'a timpului, adeca planulu compusetiunii tragoediei din mai multe parti.

Tragoedi'a vechia se compune din partea lyrica si dramatica. Chorulu se deosebesce de actori, partile cantate de cele vorbite. Cea mai folositoria impartire se póte face, despartindu partile cele cantate de mai multi, de partile cantate numai de unulu si de cele vorbite. Cele dintâiu se cuviniu numai chorului, cele de alu doilea atâtu chorulu câtu si actoriloru. Cantecele cantate de chorulu intregu au insemnatate deosebita pentru intrég'a tragoedia si se numescu Stasimon, candu le canta chorulu aflanduse la loculú seu anumitu in mijloculu orchestrei. Éra cantecele, ce le cantá, candu veniá chorulu esindu de printre partile laterali ale orchestrei numite paraschenii, se numiau Parados; séu candu le cantá mergendu, cá sa se asiedie la loculú seu anumitu. Deosebirea intre Parodos si Stasimon se cuprinde in aceea, cá cele dintâiu incepeau — séu cá erau printre ele mestecate — cu sisteme ana-paesticé, care se potriviau la mersu. Ce ce atinge de insemnatatea lorú, apoi in ele se esprime starea persóncloru active, actiunea lorú si starea in care se strapune — devine — inim'a partasia si aplecata acestei stari si actiuni a persóncei active. —

Cantarea numita parodos motivéza si intrarea si impartasirea chorului la actiunea actorului, éra cantarea stasimon desvólta impartasirea acést'a in decursulu actiunii actorului, schimbându-se cu progresulu actiunii. Stasima servescu spre a da ascultatoriului celui distrasu prin decurgerea cea drastica si neliniscita a actiunii actorului firulu generale alu cuprinsului actiunii actorului in decurgerea ei, — asia d. e. spre a desparti partile accidentali séu personali, — pentrucá sa se chiarifice cu atátu mai tare insemnatatea si idei'a principale. — Candu cantá chorulu aceste din urma, atunci persónele principali poteau sa si lipsésca de pre scena, de regula se si facea acést'a cu deosebire candu érá trebuintia de a se schimbá mascele si costumele.

Astfelu impartu cantecele chorului tóta tragoedi'a in parti anumite, care se potu asemena cu „actele“ teatrului de astadi, si adeca partea, ce premergea cantecului numitu „parodos“ o numiau Grecii Prologu; partile dintre parodos si stasimon se numiau Episodii, éra partea cea din urma dupa canteculu celu din urma numitu stasimon se numiá Exodos.

Cantecele numite stasimon sunt adeverate cantece ale chorului, in care esprimea elu in forma frumósa si nobile inim'a cea evlaviósa si impartasitoria. Form'a metrica a chorului este strofe si antistrofe, siem'a acestor'a ansa intr'unu stasimon intregu nu este totudeauna totu aceeaasi, ci se schimba; si la finea cantecelor stasimonu se affa si Epode, carele de regula incheia si canteculu Parodos. Prin cantecele chorului intregu asia dar se imparte tragoedi'a in Prologos, Episodu si Exodos. Numerulu lungimea si intocmirea acestoru parti potu fi tare diverse. Are o actiune mai multe trepte, cari producu luarea in socotintia a aplecariloru omenesci si a legiloru sortii, care domnescu preste intemplaminte, atunci dupre numerulu acestor'a se intocmescu cantecele chorului. Acést'a éra atârna dela actiunea dramatica si dela persónele, ce au influintiatu asupr'a aceleasi. D. e. Sophocle are si drame cu multe trepte de actiune si cu multe role de actori, precum e Antigone; dar si drame simple, precum e Philoctetu, carele are numai unu stasimonu.

In episodii elementulu lyricu se póte uni cu celu tragicu cu multu mai bine, decâtu in choruri. In totu locul, unde e vorb'a de simtieminte, intra partea lyrica si canteculu. Cantecele acelea ansa, cari nu vinu intre treptele actiunii, ci facu parte laterala din actiune, exprimendu voi'a actorului, le potu cantá si persóne de pre scena, si chorulu séu amendoui: ansa firesce aici nu trebue cugetatu, cà canta chorulu intregu. Can-

tecele, care le canta persónele chorului intr'uite cu cele ale scenei (fresce nice dintr'o parte nice dintr'alalta tóte) se numescu *Commos*, care latinesce insemnéza *planctus*, adeca unu canteceu de plansu; vaietu pentru unu mortu séu unu patimitoriu este originea acestui soiu de cantece, si esprimerea impartasirii cei viui la dureri este cuprinsulu generale alu cantececului *Commos*.

Afara de acést'a mai canta chorulu si alte cantece mai scurte, care le numiau *Hyporchemata*, cantece, cari esprimeau unu simtiementu entusiasmatu si erau insocite de jocuri fórte viui, cu totulu deosebite de jocurile pomenite mai susu, *Emmeleia*.

De alta parte si persónele scenei aveau parti lyrice pentru sine, care le cantau mai multe la olalta si intre sine in forma de dialogu, séu si numai câte un'a, in genere se numiau *ἀπὸ σκηρῆς*, éra candu le cantá numai o persóna se numiau enca si monodie.

Incátu despre formele rhytmice in cantecele produse de persónele singuraticice ale chorului séu ale scenei putemu díce, cà numai acele se intrebuintiéza, cari sunt mai usióre, mai miscavere si mai potrivite pentru de a esprime patim'a si efectulu; éra cele de caracteru gravu, seriosu si serbatorescu remanu ale choruriloru. Astfeliu de cantece apoi erau *Dochmiile*, cari se potriviau spre a esprime excitarea inimei, fiinduca natur'a compunerii loru erá asia, adeca mesur'a anapaestica $\cup \text{ — } \cup \text{ — } \cup$, in care se intelniá ars'a iambica cu cea trochaia, elemente contrarie, care se potrivescu prea biue cu natur'a tragoediei. Tóte aceste cantece sunt de natura musicale si se si cantau pre langa instrumente.

Afara de acestea sunt unele, care variéza între canteceu si vorbire simpla:

Erau systeme anapaestice, care le cantau candu chorulu, candu persónele de pre scena, de regula anse candu veniau séu se duceau, candu petreceau séu salutau pre cineva. Tragoedi'a vechia le impartiesce chorului candu intra in siruri si acestea in rînduri, si facu parte din *Parodos*.

Si *Hexametre* se afla, candu vestiau séu recitau persónele de pre scena lucruri de insemnatate staordinaria.

Atátu despre partea lyrica in tragoedia.

Incátu despre episodii, in care nu predominíá simtiulu, ci mintea, care nisuiá sa acomodeze cugetântiele altoru persóne cugetantiiloru sale, aceste parti ale tragoediei la inceputu erau

de totu neînsemnate; cu timpul s'a dezvoltat apoi varietatea celor multe feluri de vorbire, care ni le înfacisîeza tragoedi'a cea veche: Systemulu rhytmicu era la începutu celu trochaicu, mai tardiu apoi s'a intrudusu si metrulu iambicu.

b) Despre Comoedia si dezvoltarea ei.

Comoedi'a e partea contraria a Tragoediei. In Tragoedia ni se înfacisîeza mintea si necesitatea ornduelii morali a lumii, cari anse nu cuprindu tôte aparintiele vietiei; caci obvinu conturbari si întunecari ale acestoru aparintie. Acestea le culege comoedi'a si le face objectu alu prelucrarii sale. Objectulu ei este intemplantia si volnicia, cari emuléza între sine cá si candu ar înfacisîa mintea si moralulu, mai pre urma se împiedeca in contradicéerile sale proprii. Astufelu eroulu comoediei, alu caruia scopu in sine este ad libitum, urméza a'si recunósce nebuni'a sa, recunósce si elu puterea mintii. In modulu acest'a tragoedi'a si comoedi'a numai la olalta ne înfacisîeza întrég'a lume morale.

Opusatiunea, in care se afla tragoedi'a si comoedi'a un'a facia cu cealalta, este tocmai asia de veche cá si poesi'a, pentrucà pre langa lucrurile cele frumóse si maretie a trebuit sa existe si altele de rîndu si rele, si acést'a in folosulu celoru dintâiu. Elementulu comicu se afla si in Epopea, asia d. e. Thersites la Homeru; de asemenea a produsu poesi'a lyrica opuri comice de batjocura, cari se potu numi capu de opere, asia d. e. la Archilochos; acést'a de siguru a avutu mare influentia asupr'a dezvoltarii comoediei dramatice, in care a ajunsu glum'a si batjocur'a la culme, si a cascigatu libertate nemarginita in înfacisiera lucrurilor de rîndu si de despretiuitu, cari le aflamu d. e. la Aristophane.

La dezvoltarea comoediei a datu ansa totu cultulu dieului Bacchu, cá si la dezvoltarea dramei cu aceea deosebire, cà dram'a s'a dezvoltat din cantecele, ce le esecuta poporulu la serbarile de iérna ale lui Dionysos, numite Lenée, in cari 'si esprimeau compatimirea facia cu suferintiele dieului; éra comoedi'a s'a dezvoltat din cantecele poporului, esecutate la serbarile tienute in onórea acestui dieu la culesulu viiloru, care se numiau Dionysiile cele mici séu tierenesci. Aici 'si esprimea poporulu in modulu celu mai sburdalnicu joviale bucuri'a sa cea nemarginita asupr'a bogatiei naturei. O parte principale a acestei serbari erau cantecele produse cu ocaziunea betici, cari le numiau Comos; acestea erau — firesee fara de nice o or-

dine, caci erau esecutate de bietivi — cantece voióse, sgomotoóse impreunate cu jocuri de totu feliulu.

Cu acestu Comos bachicu era intrunita enca din timpurile cele mai vechi datin'a de a se purtá symbolulu puterii productória a naturei de catra acésta céta bietiva si cu ocaziunea acést'a a se cantá unu cantece plinu de bucuria entusiastica asupr'a dieului, caruia i e innascuta acésta putere. Acésta datina a fostu simburile producatoriu alu comoediei. De ea se tiene si aceea, cà dupace se canta acestu cantece, carele caracterisá pre Dionysos, de conducetoriulu acestoru veselii, sburdalnici'a cea vióia a acestei cete pline de voia luá pre celu dintaiu, care 'lu intilniá si asupr'a lui gramadiá totu feliulu de glume, acaroru indrasnéla si obrazniciá puteau fi rectificate numai de natur'a serbarii. Acésta datina de a face glume asupr'a altora a devenitu caracteristic'a comoediei vechi atheniene, caci vedemu la maestrulu ei Aristophane, cà nu crutiá pre nimene, ori câtu de insemnatu sa fie fostu.

De aici se vede, cà elementulu principale alu comoediei este vioitiunea, glum'a, batjocur'a si satyr'a. Acésta comoedia lyrica se afla pretutindinea in Greci'a atátu nainte câtu si dupa desvoltarea comoediei dramatice. Comoedi'a la inceputu se desvoltá mai multu pre ascunsu, fiinduca nimenea nu o tienea de ceva insemnatu de o parte, éra de alta parte in timpul Pisistratidiloru la o desvoltare mai mare nu se putea cugetá, fiinduca, desi avea chorulu — compusu de ómeni privati, fara nici o ingrigire din partea statuluí — enca masc'a bietiei si obrasniciei bacchice, totusi domnitoriloru nu le veniá la socotéla a dá libertate sa le sguiduie siguritatea si deríme vas'a prin critic'a cea satyrica si necrutiatória; anse si in modulu acést'a si-a desvoltatu comoedi'a óresicare forma, desi nu avea auctoru anumitu, ci erá mai multu opulu unoru tiereni obscuri. Asia dara poetii cei mai insemnati au primitu comoedi'a ori si cum câtu de pucinu desvoltata si turnata in óresicare forma;*) abia mai tardiu 'si primiá poetulu chorulu din partea statuluí prin Archonte.

Icarieni, locuitorii unui demos athenianu, se tienu de urdători ai comoediei, fiinducà se dîce, cà Susarion s'ar fi aratatu mai antaiu cu unu choru compusu din Icarieni, cari emulau intre sine de a casciga unu cosiuletiu de smochine, ce erá pusu

*) Arist. Poet. 5. ἡδη δὲ σχήματ' αἰνὰ αὐτῆς ἐχούσης οἱ λεγόμενοι αὐτῆς ποιηταὶ μιμημονεύονται.

cá premiú. Dar acestu Susarion este Megarianu, si fiinduca acestu poporu este cunoscutu de joviale, glumetiú si batjocuritoriu; asia dar este prea ver-asemena, cá acestu poporu este urdítoriulu comoediei si cá dela ei a priimit'o celelalte popóre si au cultivat'o mai departe, si anume in Sicilia a esclatu in privinti'a acést'a Epichamos, nascutu in Kos pe la olymp. 60. Acést'a 'si luá objectulu prelucrandu din mythologie si avea talentu deosebitu in compunere originala, in motive voióse si contraste surprindiatóre. De asemenea in Athen'a se vede, cá au adusu Susarion din Megara acésta poesie.

In desvoltarea comoediei attice se deosebescu trei trepte: comoedi'a vechia, cea de mijlocu si cea noua.

1. Comoedi'a cea vechia (*ἡ ἀρχαία κωμῳδία*) stá in flóre pre timpulu apasarii Athenei (404 a. Chr.). Intre desvoltatorii acestei poesii este Crates (460 a. Chr.) insemnatu, fiinduca elu a pusu mai antaiu in comoedia unu sujetu lucratu cu maestria si a intrudusu dialogulu lasanduse totudeodata de batjocurile personali. Celu mai insemnatu anse este Aristophane, nascutu in Athen'a (olymp. 82, a. Chr. 452), dela elu uniculu s'a mai pastratu comoedii complete, din cari se póte cunósce fiinti'a acestui felu de comoedia. Ori ce slabitune morale, ori ce politica ratacita si dreptiune stricatiósa, fie chiaru si a barbati-loru celoru mai vediuti si celoru mai puternici fura batjocurite si dojenite, ba chiaru eroi si — ce e mai multu — diei fura desbracati de demnitate-le si dati pre facia cu tóte slabi-tiunile loru. Ambiciosii, conductorii armatei neapti, demagogii cei nelinisciti, filosofii cei ridiculi si sofistii cei stricatiósi, poetii si oratorii, pre toti i aducea pre scena sub numele loru propriu, cautandu a le imitá cátu se póte de bine personalitatea esterióra prin masce potrivite; nimenea nu remanea crutiatu, care meritá a fi batjocuritu. Tóte referintiele vietiei private si publice fura batjocurite si trase inaintea publicitatii fara nice o crutiare. — Comoedi'a este in tóte contrariulu tragoediei: in acést'a se arata seriozitatea poesiei atátu in objectele prelucrate cátu si in infacisiarea si prelucrarea loru. Si un'a si alt'a sunt ideale. Comoedi'a idealiséza ómenii si afacerile loru intr'unu inticlesu cu totulu contrariu tragoediei, adeca in lucruri uríte si dejositóre. Tragoedi'a pretinde unitate si harmonia in tóta privinti'a, comoediei i e iertatu a petrece intr'o lume chaotica; de aceea vedemu intríns'a contrastele si contradícerile cele mai varii, volnici'a de totu feliulu. De aceea vedemu adescori glu-mele cele mai lascive, chiaru in contr'a moralitatii; cu tóte

cà aici trebuie să cugetăm și aceea, că principiul moralității la cei vechi era mai liberal de o parte, era de alta parte, că serbarile Dionysice deslegau de la orice lege a moralității și a bunicii cuviințe și dau și comoediei o libertate nemărginită.

În fine nu trebuie trecut cu vederea, că poetul comic prin glumele sale cele nemorale nu avea de scop să dea mulțimii ansă la râs, ci în fiecare lascivitate se arată și o seriozitate morală. Chorurile comoediei sunt în genere că și cele din tragoedia, cu aceea deosebire, că nu au stasime. Jocul choralului se numea *Cordax*; miscarile și săriturile acestuia erau foarte sburdănice și necuviințioase. Unu ce deosebitu alu choralului era *Parabasa* — *παράβασις* — unu cântec executat de coru, în care vorbește poetul către public, descoperindu-i impregiurările sale poetice, tendința producțiilor, meritele sale față cu statul, referințele sale către rivalii săi s. a. de felul acestuia. După acestuia urmăza — într'o *Parabasa* completă — unu cântec lyricu, de regula unu cântec de laudă asupra unui dieu, lângă care se adăuga vreo câteva versuri trochaice, în care exprimă corul o jeluire glumă, sau o învinuire asupra orășului, sau o espectorare în contra poporului. Acestuia se numește *Epirrhema*.

2. Comoedi'a de mijlocu (*ἡ μέση κωμῳδία*) era numai o transacțiune de la comoedi'a cea veche la cea nouă. Batjocurirea persoanelor de vasa și cu putere în stat au încetatu; prin acestuia a încetatu și comoedi'a de a mai fi politică: cu toate acestea anse batjocurirea persoanelor respective a ideilor și a faptelor retacite n'a încetatu, numai că se marginea la persoanele private, precum erau filosofii, poezii și persoanele de rînd. Chorurile mai vegetau, dăcu vegetau, fiindcă desi mai existau totuși lipsiau din ele cântecele mai măeströse și *Parabasele*. Chiar și splendoră din afara a corului s'a mai impucinat, pentru că statul numai dispunea de atâtea mijloce, că să le pōta susține în starea de mai înainte. În ramul acestuia a scrisu și *Aristophane*, s'a distinsu anse *Antiphane* din *Carystos*, începindu de la olymp. 98. (387 a. Chr.) și *Alexis* din *Thyrioi* de la olymp. 99. (394 a. Chr.).

3. Comoedi'a nouă (*ἡ νέα κωμῳδία*) a fostu și mai moderată. Viața politică, religioasă și publică a disparutu cu totulu de pe scenă și s'au înlocuitu cu piese luate din viața familiară. În locul idealismului de mai înainte, carele ne făcea să uităm cu totulu de realitatea vieții, ni se înfacișă acum realitatea;

in locul înălțării inimii, intra acum desfătarea aceleiași, așa încât omul se vede pe sine reprezentat cu toate slăbiciunile și peccatele sale și se bucura de arte numai încât a putut ea imita așa de bine viața; acum nu mai înmăza lucrul nobil și frumos, ci desfăța glumă și imitativitatea credințioasă. Comoedia nouă nu ne mai înfățișa tipuri mythice și istorice, ci caractere etnice, care au valoare pentru toate timpurile. Toată arta se cuprindea în descrierea unui caracter luat și potrivit în tocmai după viața.

Chorul în felul acestuia de poezie nu mai avea loc, și în locul acestuia se executau între acte — sau și în alte locuri de pauză — cântece, care puteau să nu stau de felul în legătură cu obiectul piesei.

În acest ramură ală comediei s'au destinsu cu deosebire Menandros din Athena între olymp. 109. 3. și 122. 3., adică 342—290. a. Chr. și Philemon, carele eră cunoscutu în Athenă înainte de Menandros.

c) Despre dramă satyrica.

Dramă satyrica sau jocul satyricu este atreia parte a dramei atice, care a existat pre langa Tragedia și Comedia și s'a reprezentat de pre timpul lui Aeschylu încôce totdeauna la sfârșitul a trei drame. Celu dintâiu urdătoriu ală acestui felul de drama este Pratinas — după cum ne spune Suidas. — Elu este din Phlius, și s'a aratat cu lucrările sale cam pre la olymp. 70. adică 500. a. Chr.

Pre acestu timp adică a înfăciat elu pre scena poeziile sale dramatice emuland cu Aeschylu și Chorilos pentru premiu, la care ocaziune se dăce, că s'a derinat teatrul athenianu zidit de lemn. În modulu acestuia a datu Pratinas ansa la zidirea unui teatru nou de piatră.

Precum a început dithyrambulu a se prefăce în drama prin Thespis, așa a credut Pratinas, că 'lu pute prefăce și în drama satyrica, pentru că poezia dramatică parasiă din ce în ce totu mai tare obiectele din cerulu lui Dionysos și imbrătiosiat pre cele ale mytului eroicu, era modulu celu baroc ală jocului vechiu bachicu făcea locu unei prelucrări mai pline de demnitate și mai serioase, pentru care chorul satyricilor nu se mai potrivea. Dar fiinduca în Grecia ori ce forma vechia de poezie, care avea ceva caracteristicu, se cultivă pre langa felurile esite din aceeași: așa dar s'a formatu un fel deosebitu ală dramei adică dramă satyrica, carea — după cum

amu pomenitu si la Aeschylu s'a pusu in legatura cu dram'a pathetica astfeliu, cà de regula se representau trei drame si la fine o drama satyrica, care faceau unu intregu. Dram'a satyrica este drama glumitória, *παλζονσα τραγωδία*.*) Poporulu se vede, cà a fostu nemultiamitu cu caracterulu celu prea seriosu alu dramei, si l'a spriginitu pre Pratinas in reînvierea choruriloru celoru pline de viétia si voia a dithyrambului vechiu, dupacum ilu arangiase Arion. In întreprinderea acést'a au conlucratu cá rivali ai lui Pratinas si alti poeti contimpurani precum a fostu Phrynichos, fiulu seu Aristias, Choirilos, Aeschylus, Sophocle, Euripide si altii. Caracteristic'a speciale a dramei satyricice este fórte greu de a o espune, fiinduca numai un'a ni s'a pastratu. In genere putemu díce, cà dram'a satyrica este de o colóre cu tragedi'a, persónele dintr'îns'a anse ni se infaciesiéza strapuse in pustiile tienaturiloru paduróse, incungiurate de satyri. Placerea, ce o producea chorulu in dram'a satyrica aterná dela referint'ia, in care se aflau satyrii, — cari formau chorulu — facia cu actiunea speciale. Eroii, cari esecutau faptele, erau totu cei din Epopea séu tragedia, anse n'aveau aceea vasa si auctoritate. Ei se apropiiau mai multu de Sileni si de Satyri. Vorbele cele absurde ale acestoru din urma îi faceau si pre cei d'antei sa vorbésca cá dînsii prin care caracterulu de erou deveniá glumetiu. Astfeliu se inpleteau in Epopea si glume, care purcedeau firesce dela choru, adeca dela acei Sileni si Satyri; cu tóte acestea scopulu dramei satyricice nu erá de a i preface pre eroi in persóne glumetie, ci pusetiunea acestora catra chorulu loru constatoriu din satyri si sileni o aducea cu sine. Natur'a dramei satyricice este de a fi fórte naiva, anse fara cá sa fie atacatória, muscatória, prin ceea ce se deosebesce de Comoedia. Satyrulu nu mai scie alt'a decátu aceea ce vorbesce, elu spune lucrurile dupa cum le precepe elu amesuratu naturei sale, si nu ataca nice o persóna. Comoedi'a întórce lucrurile intr'acolo, cá prin gluma muscatória si atacatória, ce o face, sa indrepte ceva, sa dea unu feliu de invatiatura, acést'a nu e de feliu scopulu dramei satyricice.

I. Lengeru,
profesoru gimnasialu.

---

*) Dupa cum o numesco Demetrios de elocut. §. 169, vedi si Horatiu A. P. 231.

B.

Sciri scolastice.

I. Planulu de prelegere.

Obiectele de institutiune dupre classi.

CLASSEA I.

24 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Au invatiatu din Catechismulu bogatu dela I—IX incheiatura.

Latin'a 8 ore. Li s'a propusu partea formaria cea regularia dupre G. J. Munteanu, si s'a essercitatu prin citirea si traducerea capeteloru din esemplele lui Diinnebier. Au memorizatu vocabule, paradigmate. $\frac{1}{2}$ ora ocupatiune in classe, coregenda de profesoru acasa.

Ruman'a 3 ore. Partea formaria cea regularia dupre G. J. Munteanu, essercitata prin capete de cititu din Lectur'a rumana de G. J. Munteanu. Citire la intielesu, memorizare de capete alese, reproducere de fabule, istoriore narate mai antaiu de profesoru. Sem. I. ocupatiune de 1 ora; Sem. II. totu la 13 dile 1 pensu. Memorizare de paradigmate.

German'a 3 ore. Partea formaria regularia dupre Schinnagl, essercitata prin traduceri din Crestomati'a de G. Niceforu. In Sem. II. traducerile se scriu de doue ori pre luna. Regulele ortografice se esplica la ocazioni in modu rapsodicu. Acasa memorizeza vocabule din capetele citinde, paradigmate si regule. Totu la 14 dile 1 pensu.

Geografi'a 3 ore. Cart. Scol. Manualu de Geografia dupre Bellingier de G. J. Munteanu. Cunoscintie preliminaria din Geografi'a matematica. Descrierea suprafeciei pamentului in antitesele sale de tierra si de mare. Calitatea fisica a suprafeciei globului tierestru in genere si a contienuteloru in specia. Cunoscintie generali din Geografi'a politica ca ajutoriu la studiulu Istoriei. — Aparate: Globu, Carte de parete si Atlante manualu.

Matematic'a 3 ore. Aritmetic'a Sem. I. 3 ore. Manualu Moznik. Intregirea celoru 3 specie si a frangeriloru. Frangerile diecimali.

Sem. II. 2 ore. Geometri'a intuitiva. Linia, unghiuri, linie paralele, constructiune de triunghiuri si de paralelograme spre a infaciesia calitatile loru principali. — 1 ora Aritmetica.

Istoria Naturale 2 ore. Cart. Scol. Lüben. Sem. I. Zoologi'a mamalielor; Sem. II. Zoologi'a crustacelor, insectelor.

CLASSEA II.

24 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Au urnatu din Catechismulu bogatu dela incheitur'a IX-a pana la finitu.

Latin'a 8 ore. Au invatiatu formele cele neregularie si mai rare dupre G. J. Munteanu, si anume formarea vorbeloru. La regulele sintactico deja cunoscute se mai adauge si Construct. Acus. cum infinitivo. Legile limbei se essereza dupre Crestomati'a Schinnagl, tradusa de Moldoveanu.

Acasa memorizeza vocabulele, ce vinu in capetele de cititu. Mai tardiu se prepareza la capetele citinde. Totu la 14 dile 1 pensu.

Nota. In Cl. I. si II. studiulu gramaticale si lectur'a nu su separate. Ruman'a 3 ore. Cart. Scol. Gram. rumana de G. J. Munteanu: Ce este neregulariu in declinatiune si conjugatiune, particelele si mai alesu formarea vorbeloru, aplicate si in acésta classe la Lectur'a rumanésca. 1 ora ocupatiuni scripturistice, pentru cari tematele se iau din invatiatur'a sincronica a celorlalte obiecte reale. Totu la 14 dile 1 pensu.

German'a 3 ore. Cart. Scol. Schinnagl. Flessiunea cea neregularia, essercitata dupre Crestomati'a Niceforu. Formatiunea vorbeloru; ortografi'a dupre ocazioni. Traduceri in ambele limbe din Crestomatia. De dóue ore pe luna ele se scriu acasa. Memorizare de vocabule si preparatiune. Totu la 14 dile 1 pensu.

Nota. In aceste doué classi Latin'a, Ruman'a si Germana sunt concentrate; cea Rumana se propune in paralela cu cea Latina.

Istoria 3 ore. Cart. Scol. Pütz. Istori'a antica pana la 476 d. Cr. in combinatiune cu Geografi'a veche, ce se premitte pururea. Aparate su: Cartele de parete ale lui Kiepert.

Matematic'a 3 ore. Cart. Scol. Moznik.

Sem. I. 2 ore Aritmetica, 1 ora Geometria intuitiva; Sem. II. 1 ora Aritmetica, 2 ore Geometria intuitiva.

Aritmetica: Proportioni, regula detrii, cea velcica. Invatiatura despre pondere, mesure si monete.

Geometri'a intuitiva. Detiermurirea marimii si calcululu figureloru tri-si politerali.

Istoria Naturale, 2 ore. Cart. Scol. Lüben. Sem. I. Zoologi'a paseriloru, pesciloru, amfibiiloru. — Sem. II. Botanica. Amendoua dupre esemplarie din natura.

CLASSEA III.

27 ore pre septamana.

Religiunea 2 ore. Din Ortodocs'a Marturisire partea I.

Latin'a 6 ore. Din Sintasse 2 ore: despre usulu casuriloru. Din Lectura 4 ore. — In Sem. I. pre tóta septemana 1 pensu; in Sem. II. totu la 14 dile 1 pensu. Preparatiune la Autore.

Ruman'a 3 ore. Sintassea, dupre G. J. Munteanu: propusatiune simpla amplificata, usulu casuriloru. Totu la 14 dile 1 pensu: in tóta lun'a o ocupatiune scolastica. Memorizare si recitare de bucati alese in prosa si versuri din Lectura rumana.

Elenica 5 ore. Cart. Scol. Curtius. Din Gramatica: Formele numelui afara de flessiunile mai rare si ale verbului pana la cele in μ eschisivu, essercitate prin traducerea esempleloru din carte. Pronunti'a e cea Reichlinica. Acasa mémorizéza paradigmate, regule gramaticali si vocabule. In Sem. II. totu la 14 dile 1 pensu.

German'a 3 ore. Cart. Scol. Schinnagl. Sintassea propusatiunii pure si amplificate; usulu casuriloru. Regulele gramaticali se essercéza prin esemple din Ideologi'a lui Wurst, se citescu si se traduc capete alese din Mozart in ruman'a, si vice-versa din Lectur'a ruman'a in germana. Ocupatiunea domestica stà in memorizare de paradigmate, de regule si preparatiune la autore. Totu la 14 dile 1 pensu. Recitare la 8 dile câte unu capetu cititu tradusu in classe.

Istoria 3 ore. Cart. Scol. Pütz.

Sem. I. Istoria vécului mediu; Sem. II. Istoria mai noua. Si un'a si alt'a cu amintire la evenemintele mai momentóse din Istori'a Statului Austriacu. — Aparate ajutatórie: 10 carte de parete istorice de Sprüner.

Matematica 3 ore. Cart. Scol. Moznik.

Sem. I. Aritmet. 2 ore; Geometr. int. 1 ora. Sem. II. Aritmet. 1 ora; Geometr. int. 2 ore.

Din Aritmetica: despre marimile opusatiunali si algebraice; potentie si radacini; permutatiuni si combinatiuni.

Din Geometri'a intuitiva: de liniile si figurele curvilinearie, anume despre cercu, calcululu arici si periferiei lui.

Scientie Naturali 2 ore.

Sem. I. Mineralogi'a. Cart. Scol. Felöcker: despre cristalisatiune, descrierea celoru mai notabili specie de mineralie.

Sem. II. Fisic'a. Carte Scol. Schabus. Calitatile generali, stári de agregatiune, elementele, teori'a caldurei.

CLASSEA IV.

27 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Partea a II-a din Ortodocs'a marturisire.

Latin'a 6 ore. Din Sintasse: usulu timpuriloru si alu moduriloru 3 ore; ce e mai necesariu din cantitate si metrica. 3 ore Gramatica; 3 ore Lectura. Sem. I. unu pensu pre septemana; in Sem. II. totu la 14 dile. Preparatiune la autoru.

Ruman'a 3 ore. Sintassea propusatiunii compusa prin coordinatiune si subordinatiune, contragerca si abrevierea propusatiuniloru; topica, intrepunctiunea. Din Lectura se memorizeza si se reciteza bucati alese. Essercitie stilistice prin reproducere, si traduceri de capete alese citite deja in Latina, Germana.

Elenic'a 4 ore. Carte Scol. Curtius. Din Gramatica intregire flesiiunii neregularie; din Sintasse adaugere de acelea momente din Sintassea elenica, ce s'abatu dela cea latina. Acasa memorizare de paradigme si vocabule si preparatiune. Totu la 14 dile 1 pensu.

German'a 3 ore. Cart. Scol. Schinnagl. Din Sintasse: propusatiunea compusa si speciele ei. Si aci regulele se chiarifica prin esemple din Ideologi'a lui Wurst. Ocupat. domestica cá in Cl. III. La 8 dile câte o ocupatiune; la 14 dile 1 pensu.

Istori'a 3 ore. Incliderea Istoriei noue; repetitiune si intregire a Geografiei. Sem. II. Statistic'a populara a Austriei.

Matematic'a 3 ore impartite intre Aritmetica si Geometria int. cá in Cl. III. Cart. Scol. Moznik.

Aritmetic'a. Computuri de proportiuni compuse, ecatiuni de gradulu I. cu 1. necunoscuta.

Geometri'a: Geometri'a intuitiva stereometrica: Positiunea linielorun'a catra alt'a, unghiulu solidu, felurile principalie ale corporiloru, form'a si calcululu marimii loru.

Scientie Naturali 3 ore. Fisic'a Cart. Scol. Schabus: Ecuilibru si motiune, Acustica, Optica, Magnetismu si Electricitate. Puntele principalie din Astronomi'a si Geografi'a fisicale.

CLASSEA V.

28 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Istori'a Bisericeasca Partea I. Carte Scol. de A. Baronu de Siaguna.

Latin'a 6 ore. Lectur'a: din Classici 5 ore. — Essercitii gramatico-stilistice 1 ora. Totu la 14 dile 1 pensu.

Ruman'a 2 ore. Essercitii stilistice 1 ora; citire, recitare din Lecturariu 1 ora; totu la 14 dile 1 pensu seu ocupatiune. Materia la temate se ia din Istoria; traducerile in scrisu se facu din Latin'a si German'a.

German'a 2 ore. Gramatica 1 ora: essercitii stilistice 1 ora; Lectur'a din Mager. Totu la 14 dile 1 pensu seu o ocupatiune; preparatiune.

Elenic'a 5 ore. Lectur'a 4 ore; 1 ora essercitii gramaticale. — Acasa preparatiune pentru autore si memorizare de vocabule. Pe tota septemana 1 pensu.

Istori'a 3 ore. Cart. Scol. Pütz (pentru superiori) Istori'a veche pana la subjugarea Greciei prin romani.

Matematic'a 4 ore. Cart. Scol. Moznik.

Algebr'a 2 ore. Sistema numerica, notiunea aditiunii, subtractiunii sel. cu deducerea marimilor negative, neratiunali si imaginare. Cele 4 specii in espresiuni algebraice. Calitatea si impartibilitatea numerilor. Invatiatura plenaria despre frangeri.

Geometri'a 2 ore. Longimetri'a si Planimetri'a.

Istori'a Naturale 2 ore. Mineralogi'a in strinsa legatura cu Geognosi'a in Sem. I. — Botanic'a in strinsa legatura cu Paleontologi'a si latirea geografica a plantelor in Sem. II.

CLASSEA VI.

25 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Istori'a bisericeasca partea II. Cart. Scol. de A. Baronu de Siaguna.

Latin'a 6 ore. Lectur'a din autori 4 ore. — Essercitii gramatico-stilistice 1 ora: din Süpfle Tom. III. — Preparatiune; totu la 14 dile unu pensu.

Ruman'a 2 ore ca si in Classea V.

Elenic'a 5 ore. Lectur'a 4 ore din autori. — Totu la 8 dile 1 ora essercitii gramaticali. Acasa preparatiune. Totu la 14 dile 1 pensu.

German'a 2 ore. Essercitii scripturistice ca in Classea V. — Totu la 14 dile 1 pensu seu ocupatiune.

Istori'a 3 ore. Istori'a Romaniloru pana la emigratiunea poporaloru Sem. I. — Istori'a eviului mediu cam pana la Gregoriu VII. Sem. II.

Matematic'a 3 ore impartite intre Aritmetica si Geometria ca in classea III. Cart. Scol. totu Moznik.

Algebra: potentie, radieini, logaritimi, ceatiuni de grad. I. cu 1 si mai multe necunoscut. Reductiunea espresiuniloru algebraice.

Geometria Trigonometri'a si Stereometri'a.

Istori'a Naturale 2 ore. Zoologi'a in strinsa combinatiune cu Paleontologi'a si latirea geografica a animaleloru.

CLASSEA VII.

26 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Dreptulu Canonicu. Cart. Scol. And. Siaguna.
Latin'a 5 ore. Lectur'a din Orat. lui Cic., din Eneid'a lui Virgiliu.
1 ora essercitie gramatico-stilistice. — Totu la 14 dile 1 pensu. Preparatiune.

Ruman'a 2 ore. 1 ora Lectur'a din Lepturariu Pumnulu Tom. IV. Part. I.; 1 ora essercitie gramatico-stilistice.

Elenic'a 4 ore. Lectur'a din Demostenu si Sofocles. Totu la 14 dile 1 ora essercitie gramaticali.

German'a 2 ore. Lectur'a 1 ora din Mager; essercitie gramatico-stilistice 1 ora. — Totu la 14 dile 1 pensu séu o compusatiune.

Istori'a 3 ore. Sem. I. Istori'a media pana la essitululu vécului mediu; Sem. II. Istori'a noua pana la finitululu vécului alu 17lea.

Matematic'a impartita cá in Cl. III.

Algebr'a: ecatiuni nedeterminate de gradulu I.; ecatiuni cadrate cu 1. necunoscuta. Progresiune, doctrina despre combinatiune si problema binomica.

Geometri'a. Aplicatiunea Algebrei la Geometria. Geometri'a analitica in planu dinpreuna cu sectiunile conice.

Propedeutic'a Filosofica 2 ore. Logic'a.

Fisic'a 3 ore. Cart. Scol. Schabus (pentru superiori): Calitatile generali. Combinatiunea chimica. Ecuilibrulu si motiunea. Doctrina despre undulatiuni si Acustica.

CLASSEA VIII.

26 ore pre septemana.

Religiunea 2 ore. Dreptulu Canonicu, Cart. Scol. de Metropolitulu Andreiu Siaguna.

Latin'a 4 ore. Lectur'a: Tacitus si Horatius; 1 ora essercitie gramatico-stilistice. Preparatiune. Totu la 14 dile 1 pensu, in loculu acestuia uneori compusatiune cu privintia la lectur'a facuta.

Elin'a 5 ore. Lectur'a: Platon si Sofocles. Gramatica, preparatiune si pensu cá in Cl. VII.

Ruman'a 2 ore. Lectur'a: Lepturariulu Pumnulu Tom. IV. Part. II. Prospectu de Istori'a literaturrei; essercitie gramatico-stilistice.

German'a 2 ore. 1 ore Lectur'a din clasicii germani; essercitie stilist.

Istori'a 3 ore. Sem. I. Inchidera istoriei mai noua. Afátu Istori'a media câtu si cea mai noua cu consideratiune speciale la Istori'a statului Austriacu. Sem. II. Statistic'a Austriei.

Matematic'a 1 ora. Essercitie in deslegarea de probleme matematice, Repetitiune recapitulatória a invatiamentului matematicu.

Propedeutica filosofica 2 ore: Psicologia.

Fisic'a 3 ore. Magnetismu. Electricitate. Caldura. Elemente de Astro nomia si Meteorologia.

Nota. Studentii din classile superiori gimnasiali, impartiti in doue despartiminte: in 1-íu Cl. V. si VI. si alu 2-lea Cl. VII. si VIII., au invatiatu si limb'a Maghiara câte 4 ore pre septemana cá studiu obligatu.

2. Impartirea obiectelor de invatiamentu intre profesori dupre classi si ore.

Profesoru si ordinariu	Obiectele de invatiamentu Clasea (cu numeri latini) Ora (cu tiefre)	Sum'a oreloru pre septemana
Dr. I. Mesiota, ordinariu in Cl. VIII.	Elenica in V. 5 ore " " VIII. 5 ore Istoria in VIII. 3 ore Psicologia in VIII. 2 ore Logica in VII. 2 ore	17
Dr. V. Glodariu	Matematica in V. 4 ore " " VI. si VII. câte 3 ore " " VIII. 1 ora Fisica in VII. si VIII. câte 3 ore	17
I. Lengeru, ordinariu in Cl. VII.	Rumana in VIII. 2 ore Latina in VII. 5 ore " " VI. 6 ore Elenica in VII. 4 ore	17
St. Iosiffu, ordinariu in Cl. VI.	Germana in V.—VIII. câte 2 ore Elenica in VI. 5 ore Istoria in VI. si VII. câte 3 ore	19
D. Almasianu, ordinariu in Cl. V.	Latina in IV. si V. câte 6 ore Rumana in IV. 3, in V. 2 ore	17
V. Oroianu, ordinariu in Cl. IV.	Sc. Naturali in I., II., III., V. si VI. câte 2 ore, in IV. 3 ore Matematica in III. si IV. câte 3 ore	19
I. Ionasiu, ordinariu in Cl. III.	Latina in III. 6 ore Elenica in III. 5, in IV. 4 ore Istoria in V. 3 ore	18
P. Dima, ordinariu in Cl. II.	Latina in II. 8 ore Matematica in I. si II. câte 3 ore Rumana in III. 3 ore	17
I. Popea, ordinariu in Cl. I.	Latina in I. 8 ore Rumana in I. si II. câte 3 ore Germana in I. si II. câte 3 ore	20
N. Popu	Germana in III. si IV. câte 3 ore Istoria in II. III. si IV. câte 3 ore Geografia in I. 3 ore	18
I. Fericcanu, catechetu	Religiunea in I.—VIII. câte 2 ore Maghiara in V.—VIII. câte 2 ore	18
G. J. Munteanu, directoru	Latina in VIII. 5 ore Rumana in VI. si VII, câte 2 ore	9

3. Numerulu studentiloru gimnasisti in a. s. 186⁶/₇.

Clasea	Dupre religiune		Dupre nationalitate romani	Dupre tierra		Au parasitu scóla in cursulu an.	S'au aflatu la inchiderea an. scol.
	ortodocsi orientali	greco-catolici		pamen-teani	din Romania		
VIII.	5	1	6	6	—	—	6
VII.	5	2	7	7	—	—	7
VI.	10	4	14	14	—	1	14
V.	11	1	12	12	—	2	12
IV.	25	—	25	25	—	1	25
III.	35	—	35	31	4	—	35
II.	61	—	61	57	4	4	61
I.	58	1	59	47	12	4	59
	210	9	219	199	20	12	219

4. Colectiuni de medie pentru invatiamentu.

a) Biblioteca

s'a inmultitu in acestu anu scolasticu

BCU Cluj / (prin cumparare Library Cluj

1. Din subventiunea anuale de 50 de fl. v. a. fundata de Esselentia sa Archiepiscopulu si Mitropolitulu Andreiu Baronu de Siaguna cu

1. Historisch-politische Blätter 2. Tom. 1867.

2. Zeitschrift für Oest. Gymnasien 1867.

3. Telegrafulu Romanu 1867.

4. Zukunft 1867.

2. Din tacsă de primire cu

5. Albina 1867.

6. Histoire de Jules César Tom. II.

Prin daruire

din partea Dlui G. J. Munteanu cu

7. a) Suetonius de vita XII Imperatorum in limba latina, intr'unu vol. 8° grosu comentatu; si cu

8. b) Suetonius viatia celoru XII Imperatori intr'unu Tom. in 8° micu, traducero de idem.

9. Schul- und Kirchenbote für das Sachsenland, de Essel. sa Baronulu Siaguna.

Din partea Societatii Lit. din Bucovina cu

10. Foi'a Societatii.

Din partea Dlui C. Boleacu cu

11. Trompet'a 1867.

Din partea Dlui C. Rosetti cu

12. Romanulu 1867.

Din partea Ateneului cu

13. 6 brosiure.

Din partea Dlui I. Vulcanu cu

14. a) Famili'a 1867, si cu

15. b) Gura satului 1867.

Din partea Dlui Demitriu Eremias cu

16. Unu dictionariu septelumbu in folio.

Din partea Dlui Parochu V. Baiulescu cu

17. Plutarchu in limba germana, in folio mare.

Din partea Dlui Falcoianu cu

18. Elemente de Aritmetica nationale, in 2 ess.

Din partea Societatii „Junimea“ in Iassi

19. Convorbiri literare.

b) Cabinetulu naturale.

Prin daruire.

Din partea Dlui Demitriu Eremias

1. Bubo auriculata.
2. Bubo maximus.
3. Falco palumbaris. Cluj / Central University Library Cluj
4. Tetrao Tetrix.
5. Tetrastes Bonasia.
6. Corvus monedula.
7. Vespertilio noctula.
8. Perdix cinerea.
9. Sterna Mineta (rundunica de mare).
10. Falco Tinunculus.
11. Turdus musicus.
12. Scolopax gallinula.
13. Caradrius hialucula.
14. Ulula aluco.
15. Ardea stellaris.
16. Numerius Phocopus.
17. Fringa pugnax.
18. Falco rufipes.

Din partea Dlui I. Lengeru

19. Mustella Erminca, combinata cu coluber levis.

20. Turdus musicus.

Din partea Dlui C. I. Popasu senior

21. Picus maior.

Din parteu Dlui Ioanu G. Ioanu

22. Lagopus alpinus Masc. { de I. G. Ioanu.
23. " " Fem. {
24. Canis vulpis { de D. Eremias.
25. Canis lupus catulus }

Dar decâtu acestea sunt cu multu mai demne de memoria posteritatii urmatórele

Doze Dotatiuni, si adeca:

A. Fundatiunea Georgie Christureana

a Domnului Capitanu din Rumania pensionatu Georgie Christureanu, carele, ca unu barbatu de inima cu adeveratu rumana de natura anticiloru romani, cumparandu aici in Brasiovu din averea sa, castigata intru sudórea feciei sale, o mosia (asia disa stupina) in pretiu de aprópe la 6000 fior. v. a., a petrecut'o in Protocolulu Cetatii Brasiovului sub numirea de: Fundatiunea Georgie Christureana, ca proprietate a Gymnasiului mare rumanu gr. orientalu si a scóleloru gr. or. rumané in Brasiovu, cu acea resérva, ca pana ilu va tiené Ddieu in viatia — si Ddieu sa lu tiená la multi ani! — venitulu acelei mosii sa lu folosésca Domnia sa, cum i va placé; éra dupa ce si Domnia sa, ca noi toti, 'i si va plati naturei nencunjiurabilulu tributulu, si numai atunci sa tréca in dispusatiunea sus amintiteloru scóle rumane gr. res. in Brasiovu.

B. Ereditatea Constantinu G. Ioana,

carele reposatu inainte de timpu, bravulu Constantinu G. Ioanu, Senatoru alu Magistratulu cetatii si judetiului Brasiovu, prin Testamentulu seu dta. Brasiovu 17. Ian. 1867 lasa sub

Punctulu 3) Gymnasiulu mare rumanu gr. or. din Brasiovu de Ereditaru universalu alu averii sale remase, cu acea esprésa voiintia: ca din venitulu acelei averi testate sa fie destinatu pentru stipendie la doui tineri rumani bravi pe totu timpulu studiiloru sale la Universitate, aplicanduse unulu la Medicína si celalaltu la Technica.

Éra punctulu 4) alu acestui testamentu dispune mai departe, ca acésta testata credere sa tréca in posesiunea universalulu Ereditaru numai atunci, candu iubitulu seu frate, D. Ioanu G. Ioanu precum si multu stimata sa socia Dómna Efrosina, nascuta Orgidanu, voru inectá a mai fi in viatia; éra pana atunci, care terminu Domnulu Ddieu datatorulu de viatia sa lu tiená departatu câtu de multu! — sa remana Domnialoru in usulu fructualu alu averii.

5. Ce s'a cititu din autori in limbe in cursulu a. s. 186⁶/₇.

CLASSEA VIII.

Latin'a: din Taciti „Ab excessu divi Augusti“ séu din „Annales“ Lib. III. IV. si XI. din F. Horatii Carminum Lib. I. intregu pana la una. Lib. II. intregu; din Lib. III. Odele I. II. III. IV. V. VI. XI. XIV. XXI. XVI. XVII. XXI. XXIX. si XXX.

Ruman'a: din Lepturalulu Pumnulu Tom. IV. Part. I: si partea cea mai mare din Part. II.

Elenic'a: din Sofocle Antígona dela v. 416 pana in fine si din Oidipu in Colonos prima jumătate; din Platone: Apologia lui Socrate si Dialogulu „Euthyphon.“

German'a: din Schiller „Wallensteins Tod;“ catra acesteia piese alese din poesile lui p. e.: „die Glocke;“ unu locu interesantu das Niebelungenlied, si din operele lui Schiller, Göthe, Wieland, Klopstock, Lessing etc.

CLASSEA VII.

Latin'a: din Oratiunile lui Cicero: a) pro Archia Poeta; b) pro Quinto Ligario; — din Epistolele lui Cicero: ad fam. Lib. V. Epist. I. II. III. V. VII.; din Lib. XIV. Epist. IV. IX. X. XI. XII.; — ad Atticum: Lib. II. Epist. XVII. XIX. XII.; din Virgiliu: Eneida Lib. III. si IV.

Ruman'a: Intregu Tom. IV. Part. I.

Elenic'a: din Demostene: Oratiunile Olientiane I. II. si o parte din a III.; — din Sofocle: Regele Oidipu 862 versuri; — din Omeru: Odissea Lib. I.

German'a: Lesebuch Maager 6 §§.; din Schiller 4 poesii; tragedia Räuber trii acte, si mai multe din poesiele celea mai alese. Catra acesteia au tradusu din Lepturarulu Pumnulu din rumana in germana 6 capete si din §. 64 pe 1. 2. 3.

CLASSEA VI.

Latin'a: din Salustu: de Conjuratione Catilinae; din Cicerone: Orationes in Catilinam I. si II.; din Virgiliu: Ecclogele: I. II. III. V. VI. VII. IX. si X.

Ruman'a: Tom. III. intregu.

Elenic'a: din Omeru Iliada Lib. IV. V. VIII.; din Herodotu Lib. V. 72 capete si intr'o ora pre septemana Lib. IX. 340 versuri din Iliada.

German'a: Lesebuch Maager 12 §§.; si vice-versa din Lept. Pumnulu din rumana in germana 36 §§ mai mici si 7 mai mari.

CLASSEA V.

Latin'a: din Liviu Lib. II.; din Ovidiu Lib. I. Metamorphoseon 416 versuri; éra din germana respective din rumana iu latina dupre Süpfl 30 §§.

Ruman'a: din Lept. Pumnulu Tom. III. s'au cititu 30 §§. cu privintia la stilistica.

Elenic'a: din Csenofonte „Kyron Anabasis“ Lib. IV. si din Iliada lui Omeru Lib. I.

German'a: din Maager 10 capete; vice-versa din rumana in germana dupre Lept. Pumnulu Tom. III. 21 de §§.

CLASSEA IV.

Latin'a: din J. Cesaru „de Bello gallico“ Lib. I. si IV.; din Ovidiu Lib. Trist. o Elegia; éra vice-veea din rumana in latina dupre Kühner cu aplicare la regule gramaticali 24 capete.

Elenic'a: s'au cititu si tradusu, afara de §§. corespunsatori reguleloru, fabule 12 si din naratiuni si anecdote mai mici 14 piese.

German'a: Lesebuch Mozart Tom. III. s'au cititu si tradusu in romana 6 capete, si vice-versa din Lect. romana Munteanu Part. III. 6 capete.

CLASSEA III.

Latin'a: s'au cititu din C. Nepote: Miltiade, Temistocle, Aristide, Cimone, Epaminonda, Pelopidas si Agesilau.

Ruman'a: din Lect. Munteanu Part. III. intréga cu aplicatiune la regule gramaticali si sintactice.

Elenic'a: s'au tradusu §§. corespunsatori formelor.

German'a s'au tradusu din Mozart adeca din germana in rumana 7 capete, si vice-versa din rumana in germana 6 capete.

CLASSEA II.

Latin'a: s'au tradusu din Lect. latinu Moldovanu §§. urmatori: 2. 3. 5. 6. 7. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. pana la 48, dela 51, pana la 56. 58. 59. 61. 63. 65. 67. 69. 74. 76. 78. 84. 86. 88. 92. 98. 100. 106. 110. 112. 114. 116. 118. 119. 120—123. 125—129. 138. 144. — Cursulu II. 2. 4. 12. 18. 20. 22.

CLASSEA I.

Latin'a: din Essemplele lui Dünnebie in ambele limbe din latina in rumana si vice-versa 20 §§.

---

6. Multiamita publica.

Aducendu cu acést'a in numele gimnasiului adunca multiemita Essel. Sale Pré Santitului Archiepiscope si la toti pré onoratii DD., câti au contribuitu la sporirea si imbogatirea colectiuniloru acestor'a, repetimu desnou vechea nóstra rugatiune: cá DD. autori de carti si foi periodice rumanesci sa nu se scumpésca a adange la crescerea si inmultirea bibliotecei gimnasiali cu câte unu esemplariu din fructulu osteneliloru D-sale: cunoscutu fiindu, cá acelea nicaierea nu se conservéza cu mai mare pietate si cu revérsa mai multa lumina, decâtu in atari santuaria a musceloru.

---

7. Din Ordinațiunile Autorităților scolastice superiori.

Decretulu Inaltului Gubernu Transilvaneanu, relativu la dreptu de publicitate a gimnasiului mare rumanu gr. or. in Brasiovu, urmatu de binecuventarea supremului Inspectoru alu Scololoru rum. gr. or. in Ardealu, a Archiepiscopului si Mitropolitului rumanilor gr. or. din Ardealu si Ungaria, Andreiu Baronu de Siaguna.

Nr. Cons. 597. 1866.

Onorata Directiune gimnasiale!

Prin acést'a vinu a impartasi Onor. Directiuni gimnasiali din cuventu in cuventu decretulu Inaltului Gubernu alu Tieri privitoriu la Dreptulu de publicitate alu Gimnasiului nostru mare — in intregulu seu cuprinsu, precum urméza:

„Nr. 14577. 1866. In numele Maiestatii Sale cesaro-regesci si apostolice, marele Principe alu Transilvaniei, Comitele Secuiloru, preagratosulu nostru Domnitoriu.“

„Prea-venerabilulu ordinariatu metropolitanu gr. res.“

„Cu gratiosulu decretu aulicu din 8. Iuniu 1866 Nr. 2568 s'au emisu urmatórele dispositiuni in privintia gimnasiului perfectu gr. or. alu Brasiovului:

„1. Esercitarea constitutionalmente a dreptului de suprema inspectiune si asupra numitului gimnasiu romanu gr. orientale completu se sustiene Maiestatii Sale ces. reg. nevatamata.

„2. Planulu de invatiementu acceptatu si esercitatu si pana acuma in mentionatulu gimnasiu remane si pe viitoriu.

„3. Eforia gr. orientale din Brasiovu, cá representanta fundatoriloru, va alege in viitoriu pe profesorii dela acestu gimnasiu, si pe acestia ii va aproba respectivulu ordinariatu archiepiscopescu.

„4. Gimnasiului sus numitu romanu gr. or. completu i se da prin acést'a dreptulu de publicitate de a i se privi testimoniile din tóte optu classile cá valide de statu si de a puté tienea esamene regulate de maturitate; despre care se voru putea estrada Testimonie.

„Despre acést'a avem onóre a incunoscintia pre prea-venerabilulu ordinariatu metropolitanu in resolvirea multu pretioselor note din 31. Oct. 1865 si din 31. Ian. 1866 Nr. 146 si 9 pre langa retransmiterea aceluorulu spre placuta informare a Eforiei scolastice concernente si a Directiunii gimnasiale cu acca amicabile observatiuni, ca acestu Gubernu regescu este insarcinatu, cá in cointielegere cu Archiepiscopulu gr. orientalu transilvanu sa ingrigésca cu tóta rigorositatea, cá in acestu gimnasiu atátu planulu de invatiementu cátu si organizatiunea

interna a lui sa corespunda recerintelor timpului si acelora ce se ceru dela gimnasiile de stat.

„Din sedintia regiului Guvernu Transilveanu, tinuta in Clusiu in 22. Iunie 1866. Gustavu Groisz m. p. Schreiber m. p. Prea-venerabilului ordinariatu metropolitanu gr. res. in Sibiu.“

„Decretulu acesta alu Inaltului Guvernu Transilvanu aducendu-lu spre sciinta si indreptarea Directiunii intru tote cate acela prescrie, nu potu sa nu ve spunu cu acesta ocasiune, ca Dumnedieu este; carele vede si cele mai ascunse ganduri ale omului, prin urmare si tote gandurile mele; si asia ve incredintiazu, ca eu avendu inaintea mea in tote afacerile mele privitore la tréba scolara legalitatea, amu staruitu, ca tréba scolara la noi sa se bucure de aceasi puseciune si drepturi, de care se bucura tréba scolara a celoralalte natii si religii din patria. Si asia laudatulu decretu aulicu si gubernialu este basatu pe dreptulu constitutionalu alu patriei, si tractéza tréba gimnasiului nostru intocma cá si tréba gimnasiilor de alte religii din tiara, prin urmare acelu decretu documentéza, cá regimulu patriei nóstre tractéza tréba gimnasiului nostru din Brasiovu pe basa egalii indreptatiri cu tréba gimnasiilor de celelalte religii din patria. Acestu tractamentu fapticu alu In. Regimu trebue sa destepete in noi o mangaere nespusa, vedindu, cá In. Acelasi tractéza tréba gimnasiului nostru dupa egala indreptatire, si dupa constitutionalismu, care garantéza autonomia gimnasiilor pe basa legiloru constitutionali ale patriei.

Si asia prosperarea gimnasiului nostru mare este conditionata parte dela activitatea Directiunii, parte dela activitatea corpului profesoralu; éra peste tote acestea Inalt. Guvernu in cointelegere cu mine va ingrigi cu tota rigozitatea, cá in gimnasiulu nostru mare din Brasiovu atátu planulu de invatiamentu, cátu si organisatiunea interna a lui sa corespunda recerintelor timpului, si celora ce se ceru dela gimnasiile de stat.

Eu sum in cosciinta mea siguru despre observarea strinsa a tuturiloru acelor recerintie, dela care esistinta si prosperarea gimnasiului nostru mare este conditionata, cari precum din punctulu alu 2lea alu sus laudatulu decretu aulicu se vede lamuritu, cá planulu de invatiamentu acceptatu si usuatu pana acum in gimnasiulu nostru remane si spre viitoriu, va sa díca, se apróba, si se recunósce de bunu, fara indoiala din cauza, caci acela nu s'a abatutu intru nimica de planulu stabilitu si preserisu prin Regimu pentru gimnasia, asia si spre viitoriu

ne vomu tiené cu totu de normativele edate si edânde prin Regimu pentru gimnasia, si astfel vomu secera totu aceeași aprobare cá si pana acum.

Infine reacludu aici spre mai departe urmare documentele, care On. Directiune le a asternutu mie, si prin mine s'au asternutu In. Gubernu, si poffindu On. Directiuni si corpului profesoralu sanatate dela Tatalu cerescu, éra despre staruintia si diligentia Domnieloru Vóstre in implinirea ducerii chiamarii fiindu convinsu, sum siguru, ca gimnasiulu nostru mare din Brasiovu subt scutul legiloru constitutionali ale patriei, si pre langa zelulu celu neadormitu alu Directiunii si alu corpului profesoralu va spori, si va corespunde scopului seu, si inaintarii si culturai nationali, care fia, fia, Amin.

Sibiui, in 21. Augustu 1866.

Archiepiscopulu si Mitropolitulu

ANDREIU.

8. N o r m' a.

Sunt patru Classi normale pentru fetiori si atâtea pentru fete.

In classile pentru fetiori se propunu obiectele:

Religiunea.
Ruman'a.
German'a.
Aritmetic'a.
Scrisórea.
Cantarile

prin DD. Invatiatori: G. Bellissimu,
D. Cioflecu.
I. Dobreanu.
I. Peligradu.
G. Ucenescu, psaltu.

In classile pentru fete:

In Classca I. D. Domnisoru.
In Classea II. si III. A. Androne.
In Classea IV. Dr. I. Mesiota: Religiunea.
Ruman'a.
German'a.
V. Oroianu: Geografia si Istoria.
Istoria Naturale.
Aritmetica.

Dupa prandiu dela 2—6 ore se invatia totu felu de lucru de mana de Domnisiór'a Maria Petrascu.

9. Comparare de frecuentatiune in scótele rum. gr. or: din Brasiova între a. s. 186⁵/₆ si 186⁶/₇.

In 186 ⁵ / ₆	}	N o r m a.	
		Fetiori: Cl. I. 92; II. 82; III. 78; IV. 78 = 330	
	Fete: Cl. I. 35; II. 20; III. 12; IV. 13 = 80	410	
	Gimnasiulu.		
	Celu micu: Cl. I. 78; II. 45; III. 38; IV. 18 = 179		
	Celu mare: Cl. V. 15; VI. 10; VII. 6; VIII. 10 = 41	219	
			Suma: 629

In 186 ⁶ / ₇	}	N o r m a.	
		Fetiori: Cl. I. 82; II. 82; III. 60; IV. 50 = 274	
	Fete: Cl. I. 26; II. 22; III. 15; IV. 17 = 80	354	
	Gimnasiulu.		
	Celu micu: Cl. I. 59; II. 61; III. 35; IV. 25 = 180		
	Celu mare: Cl. V. 12; VI. 14; VII. 7; VIII. 6 = 39	219	
			Suma: 573

Deci frecuentatiunea in gimnasiu din a. s. 186⁶/₇ = 186⁵/₆; éra in Classile normale cea din 186⁶/₇ este mai mica ca 56 scolari, decâtu in 186⁵/₆.

10. Stipendistii.

Trii insi din studentii gimnasisti s'au bucuratu in cursulu acestui anu scol. de câte unu stipendiu de 60 fr. v. a. fiacare si anume:

1. Iuliu Murasianu, studente in Cl. VIII. din partea Aministratiunii fundului fostului Reg. de Granitari in Nasaudu.
2. Ionu Bozocca, studente in Cl. VII. din partea unui Binefacatoru ce voieste a remané necunoscutu.
3. Ionu Odoru, studente in Cl. VI., din partea Pré Santitului Episcopu alu Caransebesiului Ionu Poppasu.

11. Schinbari in corpulu profesoralu.

In acestu anu scol., dupa ce a demisionatu D. Profesoru Ionu Moldoveanu, in urm'a concursului s'au alesu Nicolau Popu si Pantelie Dima de catra On. Eforia, si s'au aprobatu de Supremulu Inspectoratu alu Scóleloru rumane gr. or. in Ardealu.

12. Implinirea datorieloru crestinesci.

Duminicelo si serbatoriele imperatesci la 8¹/₄ demanetia gimnasistii s'aduna intr'o sala spaciósa. De unde, dupa citirea catalogului generale

si explicarea Evanghelii dillii din partea Catechetului la gimnasisti, pe la 9 ore, insociti de Catechetu si de unulu din Profesori pe rondu, mergu la Biserica spre ascultarea S. Liturgii. — De trei ori in trei posturi s'au mar-turisu si cuminecatu toti scolarii de legea nóstra.

---

13. Disciplina scolara.

La gimnasiu se tiene in conformitate cu legile scolastice tiparite, apro-bate dela autoritatile scolastice superiori si impartite pe la studenti.

---

14. Feriele scolastice.

Conformu normativelor duréza celea mari dela 1. Iuliu—31. Augustu s. v. Celea din cursulu anului scolasticu, pe langa duminice si serbatoriele imperatesci, se tienu Mercurea si Sambata dupa prandia, diua ajunului de Cratiunu, 5 dile intre Semestre, 3 dile la finitulu Carnelegiloru, la Pasce din Mercurea Patimeloru pana Joui inclusivu in septemana luminata. Catra aceste 4 dile de recreatiune sunt lasate la discretiunea directiunii gimna-siali. — Si Scolarii din Norma tienu feriele dupre orîndual'a acést'a.

BCU Cluj Central University Library Cluj

15. Cátu au sporitu mediele de instructiune dela inceputu pana astadi,

adeca dela a. s. 1853. pana la 1867.

- a) Biblioteca numera 664 de opuri in 1100 de volume parte legate, parte brosurate.
  - b) Pentru Mineralogia 94 de piese minerale puse in rondu sistema-ticu; 120 de modele de cristalizaciune de lemnu de fagu; si 28 de modele pentru Simetria.
  - c) Pentru Istoria Naturala 75 de animale parte mamalie, parte pa-seri implute.
  - d) Aparate 4 pentru Ist. Nat.
  - e) Charte de parete mari de Kiepert pentru Istoria antica, 6 piese.
  - f) Globuri 2.
  - g) Teluriu si Lunaru.
  - h) 60 de instrumente pentru studiulu in Fisica.
  - i) 10 Charte pentru Istoria Eviului mediu si Istoria cea mai noua scl.
-

Anunțiu.

Studentii, doritori a intră in acestu gimnasiu, au a se infaciesiă in cele trei zile inainte de inceperea an. scol. 1867/8 in cancelaria directiunii, insociti de parinti sėu de epitropi fiindu orfani, sa fia provediuti cu atestatu ca au absolvatu Cl. IV. Normala, sa aiba carte de botezu si de altuitu, sa depuna didactrul legiutu intregu pe totu anulu, si cei cari se inmatriculeza pentru prima data si 2 fr. 5 cr. v. a. dreptu tacsă de primire. De didactru nu se potu scuti fara numai cei orfani, si acestia anca numai deca voru avé calculu de classea prima cu eminentia.

Anulu scolasticu 1867/8 se incepe la 1. Septemvre s. v.

Errata.

- Pagina 3 sirulu 13 de josu in locu de ποιεις cetesce „ποιειν.“
„ 5 intre sirulu 8 si 9 de josu cetesce titulu „a) Despre Tragoedia si desvoltarea ei.“
„ 7 sirulu 19 de susu in locu de δεθόραμβου cetesce „διθροάμβους.“
„ 13 „ 10 „ „ „ ; „ ca cetesce „ea.“
„ 16 „ 2 „ „ intre cuventulu proskeniului si nu cetesce cuvintele „de regula.“
-